

www.uns.ba

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

СВЕСКА III.

Сарајево, Март. 1895.

год. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

Број 231.

ОКРУЖНИЦА.

Свима протопрезвитерским уредима Дабро-босанске епархије.

Позива се тај протопрезвитерски уред, да одговори на ова питања:

Постоји ли у томе протопрезвитерату обичај, да отац или старатељ дјевојке, која се удаје, захтјева од младожење који пету девојку узима, уцјену у новцу, т. ј. ако му захтјевану суму новаца младожења даде, он ће му и дати дјевојку; или ако ју је већ крадом одвео, то не ће да се помири с њиме, док му уцјену не даде?

До колике највише суме долази та уцјена у новцу?

Када се тај новац од стране родитеља или старатеља захтјева и узима, — да ли само при прошењу дјевојке, или

онда, када дјевојка сама добјегне младожењи?

Је ли тај обичај распрострањен тамо, или га већ нестаје?

Које су то рђаве посљедице, које усљед тога рђавог обичаја бивају?

Који би начин најподеснији био, те да се тај обичај укине?

Распитајте о томе код подручног свештенства, и не пропустите, у року од два мјесеца, овој духовној власти одговорити.

Из Консисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 23. фебруара 1895.

АЕ и Митрополит дабро-босански:
Ђорђе Николајевић.

О РАЗЛИЧИТОМ КАРАКТЕРУ ЈЕВАНЂЕЉА СВ. АПОСТОЛА ЈОВАНА БОГОСЛОВА.

С руског превео Григорије А. Николић.

(Наставак).

За човека с таквим духом, сви предмети (ако је гледати на то, како они делују на његов ум и срце) сви, велим, предмети, деле се на два разреда: из њих привлаче сву његову пажњу, — ово је најузвишеније из њих, најплеменитије и најсветије, сви остали мало га дирну, и готово су туђи његовом срцу. Тим начином, кад је стављен да буде у неопходности описати предмете тога или другога рода, то, пошто је дух његов управљен узвишеному, о свем осталом ће се изразити врло *просто*, и из тога *најтачнијим* и *најприроднијим* начином.

Имајући ово у виду, обратимо се ка историјским описивањима четвртога Јеванђеља, предмет којих обично састављају догађаји из области земнога круга. Таквих описивања је мало код Јована, јер се он нерадо зауставља на њима и очевидно се жури од историје ка излагању узвишеног учења, датага Исусом Христом: историја — пошто је она већим делом списак човечјег света са његовим несавршенствима — није пробитачна за његов ум и срце. Ипак да неби сами предмети религије у описивању свом изгубили своје јасности, Јован је на другим местима самом неопходношћу присиљен био причати околности, у каквима је произведен овај или други део учења о религији. Пазите пак, каква влада *простоћа* у овим историјским описивањима. Као да не налазећи особитог интереса у догађајима земног живота, оних предаје најобичнијим језиком, шта више као да с неким немаром, и ипак тим не с мањом тачношћу. Ако

упоредимо причање Јованова Јеванђеља с причањем осталих у оним местима, где се тичу једнога догађаја, ми ћемо видети, да је тамо Јован од свију простији, од свију невештији, тачнији и природнији¹⁾. У причању његовом не налазимо ни бројне сходности међу деловима речи, какова је својствена Матеју, нити живости и збијености Марка, нити речитости и раскошне пуноће Луке Јеванђелиста: Јован описује природу, као што јесте, велика слика великим цртама, нежно са нежношћу, просто са простотом, непоштено, ако је можно тако казати, без чувања поредка. По овом баш узроку, и карактери лица су код њега сачувани са чудноватом верношћу. И без основе хоће да тврде, да сва лица, која се сретају код Јована, говоре једнаким начином и једним тоном. Напротив, у његовом Јеванђењу свако се лице очитује аналогно своме карактеру, своме положају. Навикните се на речи *Крститеља*: оне су свагда испуњене побожнога страха. Као што се види, само он један од земних осећа видиму присутност Бога на земљи. „Азъ крещаю водою;“ говори он Јудејцима, посредъ же васъ стоить, егжеже ви не вѣсте Той есть градый по мнѣ, иже предо мною кыстъ: елиже нѣсмъ азъ достоинъ да отрѣшѣ ремень сапогъ егъ²⁾. И показујући народу на Исуса, који долази к њему, рекао је:

Јов. 8, 1—21; упор. Мат. 14, 13—34; Марк. 6, 33—53; Лук. 9, 12—17; Јов. 12, 12—19; упор. Мат. 2, 1—9; Марк. 11, 1—10; Лук. 19, 29—44; Јов. 20, 19—23; упор. Лук. 24, 36—49. Особито је ради ове цели добро упоредити историју страдања и смрти И. Хр.

²⁾ Јов. 1, 26. 27. —

„Се, агнецъ Божій, вземай грѣхѣн міра. Сей есть о немже азъ рѣхъ: по мнѣ градеть мѣжъ, иже предо мною вьсть, акв перѣке мене вѣ. И азъ не вѣдѣхъ егѡ: но да авитса Израилени, сегѡ ради прѣидохъ азъ водою креста... И азъ не вѣдѣхъ его: но пославый ма крестити водою, той мнѣ рече: надъ него же взриши Дѣха сходяща и прекивающа на немъ той есть крестай Дѣхомъ скатинъ. И азъ видѣхъ, и свидѣтелствовахъ, акв сей есть Сынъ Божій¹⁾. Како је лаган језик пророка! Душа је његова збуњена присутношћу Цара славе, и он се боји назвати Владикѡу Његовим сопственим именом. Саслушајмо и његово последње сведочанство о Иисусу, које је дао ученицима својима. — Рави! рекоше му они: Онај, што беше с тобом преко Јордана, за Кога си ти сведочно, ево, Он кршѣава, он се показа твојим супарником и сви иду к њему. Јован им је одговорио: „Не можетъ человекъ примати ничесоже, аще не вѣдетъ дано емъ съ небесе. Бог обраѣа к њему срца људи: могу ли ја смешати делу Божју? Кы гами мнѣ свидѣтелствуете, акв рѣхъ: икъсмъ азъ Христосъ, но акв посланъ емъ предъ нимъ. Ја писам ништа више но пријатељ на тајанственом браку, коме у дужност спада предати невесту женику њеном. Црква избраних припада Месији, и само имѣай некѣстъ женихъ есть: а дрѣгъ жениховъ, по свршетку своје дужности стоа и послашаа егѡ, радостію радбетьса за гласъ жениховъ. Сѣа зѡо радостъ моя исполниса. Већ је крај времену мога служења. Сунце почиње сјати; у његовим зрацима мора потамнети светлост данице. Онома подобаетъ расти, мнѣ же молитиса. Градмѣ свѣше, из паручја Божанства, надъ всѣми есть; смѣ отъ земли глаголетъ. Као на земљи рођени човек, ја имам славу, само својствену синовима човечјим, и говорим

¹⁾ Јов. 1, 29—31. 33—34.

оно, што ми је откривено на земљи Градмѣ съ небесе надъ всѣми есть: и еже видѣ и слыша у Бога, сѣе свидѣтелствуетъ и свидѣтелства его никтоже прѣимлетъ. И ви се туђите Њега; и овај народ, који се у мноштву стиче к Њему, одриче се Његовог учења. Али прѣимый егѡ свидѣтелство, вѣрова, акв Богъ истиненъ есть. Егоже ко посла Богъ глаголы Божіа глаголетъ. Он говори учење, које је могао изрећи само Бог. Не въ мѣрѣ ко Богъ, даеть Дѣха. Сва блага знања и премудрости откривена су овом небезном посланику²⁾. Не опажамо ли у речима Јована сад скромну радост о испуњењу дела својега, сад тиху тугу о неверију народа, који одбацује Месију?

Жустри *Петар* у Јеванђељу Јована увек је веран самом себи, Одушевљене жарком љубављу речи његове увек се одазивају неком одлучношћу, често везујући га таким обећањима, каква он није кадар испунити. „Господи!“ говораше једном своме Учителу, „къ комъ идем? глаголы живота вѣчнаго имаши“³⁾. И на пасхалној вечери: „Господи! Ты ли мои змыеши нозѣ? . . . не змыеши нозѣ моею во вѣки? А кад му Господ рече: аще не змыю тебе, не имаши части съ Мною; — он је с нај-живљим чувством одговорио: „Господи! не нозѣ мон токмо, но и рѣцѣ и глазѣ!“⁴⁾. При дирљивом праштању Спаситеља са Својим ученицима, Петар Га пита о намишљеном путу и на одговор: а може азъ идѣ, не можеши нынѣ по мнѣ ити... пита: „Господи! почто не могъ нынѣ по тебе ити? нынѣ дѣшѣ мою за та положѣ!“⁵⁾. И по васкрсењу Учителя, на удвостручена Његова питања: любиши ма? одговора: Сѣ, Господи! ты вса вѣси, Ты,

²⁾ Гл. 3, 26—34. —

³⁾ Гл. 6, 68. —

⁴⁾ Гл. 13, 6. 8. —

⁵⁾ Гл. 13, 36. 37. — 83.)

вѣксн ако люкю Та!¹⁾. На тај начин у изразима Петра види се пуноћа најважнијег чувства: кад он говори, чини се, да се са речју његовом осваја сва душа. При студенту Сихемском, слушамо *жену Самарјанску*, која се изражава језиком простим, сасвим различитим од тога, каквим говори Спаситељ. „Како ти Јеврејин будући, можеш искати од мене жене Самарјанке, да пијеш? „И на обећање, да ће јој дати воду живу, одговара: „Господе! ни захватити немаш чим, а студенац је дубок; одакле ћеш дакле узети воду живу? Е да ли си ти већи од нашега Оца Јакова, који нам даде овај студенац, и он из њега пијаше, и синови његови и стока његова?“²⁾. Примећује се тон неко шалвости, који одговара њеном лаком и живом карактеру, шта више, сложеном са њеном простотом и благошћу, које су се открило при даљем говору.

У одговорима и речима *слепога од рођења*, лако откривамо човека са разбором тврдим, који се навикао ићи правим путем, који не воле околицења, не трпи голих захтевања, и свагда се изражава без украшавања. На питање љубопитљивих, како су му се отвориле очи, одговорио је: „човек, који се зове Исус, начинио блато, помазао ми очи и рекао ми: иди у бању Силоамску и умиј се. А кад отидох и умих се, прогледах.“ Тада му рекоше где је Он? Он одговори: „не знам“. Питаху га и фарисеји: како је прогледао? Он даде кратак одговор: „блато метну ми на очи умих се, и видим.“ Траже од њега мишљење о Чудотворцу; он говори одлучно: „то је пророк“! Њему не верују; не верују шта више ни томе, да је био слеп и прогледао, док најпосле дозваше роди-

теље његове, и питају: је ли ово ваш син, за кога говорите да се родно слеп? како дакле сад види? Поплашени таквим питањима родитељи његови одговореше: знамо, да је ово син наш, и да се родно слеп; а како сад види, не знамо; он је велики, питајте њега, нека сам каже за себе. Таквим одговором фарисеји беху стављени у неопходност обратити се опет к слепоме од рођења, и са стидним лицемерјем рекоше му: подај Богу славу, ми знамо да је овај човек грешан. Он с презривом хладнокрвношћу одговори им: „је ли грешан не знам; само знам да ја бијех слеп, а сад видим“. Ново питање: како отвори очи твоје? — изводи га из стрпљења; са чувством великог негодовања одговори им: „ја вам већ казах, и не слушасте; шта ће те опет слушати: већ ако хоћете и ви ученици његови да budete?“ Тада се осуше на њега укорима: ти си ученик Његов; а ми смо ученици Мојсијеви. Ми знамо, да је с Мојсијем говорио Бог; а овога не знамо, одкуда је „То и јест за чудо“, одговори им важним тоном, „то и јест за чудо, што ви не знате откуда је, а Он отвори очи моје. А знамо да Бог не слуша грешника...“³⁾. Не престављали сва ова историја најбољи узор простог и природнога? Овде слепи од рођења говори својим језиком, његови родитељи — својим, фарисеји — опет особитим: сваки се изражава, како му вели његова душа, његов положај.

Обратимо се к *Пилату*, којег портрет има своју особеност. Ово је човек са прекомерним честољубљем. Он увек хоће да се покаже самосталним, неустрашивим, и Римљанином. У њему нема правде и готовости ка самопожртвовању, што мора свагда одликовати истину величину духа;

¹⁾ Гл. 21, 15 — 17.

²⁾ Гл. 4, 7 — 12.

³⁾ Гл. 9, 10—31.

но он има довољно уљудности, да, према притворно, може бљештити овим каквоћама. Његови дочеци одлучни су до смелости; тог заповедника у њему одзива се често презрењем. Он пита у Преторији Исуса: „Ти си цар Јудејски“? И на узајмно питање: говориш ли ти то сам од себе, или ти други казаше за мене? одговара језиком увређене гордости „зар сам ја Јеврејин? Род твој и главари свештенички предадоше те мени; шта си учинио“? То јест: Ти не мисли, да ја делим с Јудејцима очекивање Цара Месије! Ја не верујем њиховим маштама. Но те народ и главари свештенички предаше мени; и ако се ниси дочепао царства, шта си Ти учинио?¹⁾ — Пилат слуша, да је овај човек, кога он у скерлетној хаљини под венцем од трња изводи на видик светици, Божиј Слн. Његово се срце испуњује ужасом. Он уводи оптуженика у Преторију и тајно га пита: „одакле си Ти“? Исус је ћутао. Ово величанствено ћутање, мора да је удвостручило његов ужас; но Пилат пред небом и земљом готов је да носи образину човека без страха. Он са дрскошћу говори: „зар мени не говориш? не знаш ли да имам власт распети те, и власт имам пустити те“?²⁾ — Пилат тражи да пусти Исуса: али Јудејци му прете: „ако овога пустиш, ниси пријатељ Ђесару“. *Пилат чу ову реч.* Као тешки камен, паде ова на срце охолог честољубца. Његовој души представља се мрачни подозриви Тиверије са свима страхотама некушења. Судба великог Узника решена је у мислима пгемона. Но Пилат још оклева приговором; Пилат даје видети, да је за право дело готов жртвовати самим благовољењем Ђесара; и за ту претњу

да плати Јудејцима најфинијим и најзаједљивијим подмехом: „ево Цар ваш!.. зар цара вашег да разапнем“?³⁾

Назимо најпосле на речи *Магдалине*, која је плакала на гробу Спаситеља: оне су дирљиве, из душе, оне су управо такве, којима се мора изразити најдубља туга: „узеше Господа мојега, и не знам где га метнуше... Ако си га ти узео кажи ми, где си га метнуо, и ја ћу га узети“⁴⁾. Као да ова слаба жена има доста моћи, да узме труп мртваца и да га носи као лаки терет: али огорчена нежна душа њена, не види немогућности.

Не ћемо ивађати више примера; довољно је и ових, да се види, како је тачан, природан и прост Јован у свом причању.

Посмотримо, како Јеванђелиста избражава предмете најузвишеније, на последњем степену њиховог савршенства. Дух његов искључиво је био управљен ка узвишеноме: и све најузвишеније, најсавшеније усредсређавало се на њега у једином Христу. У Њему је била савршена Истина, Благост, Лепота и Живот. Дакле да може представити узор свакога савршенства, Јовану је требало само представити слику свога Учитеља, верну у најмањим њеним појединостима. Редка пажња ученика — посљедица најнапрегнутијег стања духа, који је управљен на свој предмет, — учинила га је искључиво способним ка таквом раду. Највиша љубав, коју је Јован његовао према своме Пријатељу и Господу, природно је дужна била дубоко урезати у његову душу сваку реч Богочовека, сваку особиту Његову мисао и чувство. Ако би, шта више, време изгладило неке црте у

1.) Гл. 18, 33—35.
2.) Гл. 19, 5—10. —

3.) Гл. 19, 12—15. —
4.) Гл. 20, 13. 15.

успомени Апостола; то их је, по обећању, попуњавао, Дух Божиј⁶⁾. Дакле, св. Јован хтео је и могао је сачувати речи

⁶⁾ Јов. 14, 26.

Исуса Христа у свој њиховој тачности. И овде се баш садржи нов узрок особитости, којом се разликује израз његовог јеванђеља од израза осталих.

[Наставиће се].

ДУХОВНО-НАРАВСТВЕНЕ БЕСЈЕДЕ.

Намијењене:

Оцу, матери, младићу и дјевојци.

(Посвећено хришћанској породици).

Превоо Јован Петровић, кр. професор и катихета, и т. д.

Бесједа III.

Младић-хришћанин.

Сине мој, ако примиш ријечи моје и заповијести моје сахрани код себе, тада ће те сачувати промишљености, разум ће те хранити. (Приче: 1. 2). Учи дјецe према циљу којим ће ићи, па не ће одступити од њега ни кад остари. (— 22, 6).

Да ли су времена боља или гора? То је питање, које се често истиче и на које одговарају различно.

Времена сама по себи нити су добра ни зла; она бивају таква, каковима их чине људи. И за то би требало ставити ово питање: је су ли људи бољи или гори?

Какво ће бити у будуће вријеме и људи — то у неколико зависи од људи који сада живе. Они спремају судбину потомцима својим врлинама или пороцима, просвјетом или незнањем, разузданомшћу или строгом наравственошћу. Једно покољење образује друго. Родитељи, да ли, вас узнемирује будућност ваше дјеце?! Но то једино зависи од вас, да се не мучите тако бригом. Боље је питајте сами себе, јесте ли ви испунили своје родитељске дужности према дјеци вашој? Не пита се, да ли сте им спремили према њихову стању приходе, и хоће те ли им оставити довољно

новаца и имања; него јесте ли их упознали с Богом и врлинама, да се нигда не уклоне од светиње човјечијега срца; јесте ли их научили, образовали њихов ум толико, да ћемо ти сами набављати себи хљеб свагдањи и живјети неодвисно од других; јесте ли их учили уздржању и строгости?

Ако ви, метнувши руку на срце, можете одговорити на то питање мирне савјести, онда је срећа дјеце ваше састављена и утврђена на чврстом темељу; онда остале бриге можете препустити на вјечнога Оца: Он ће све уредити на њихово добро, као што је све уредио и за нас.

Да ли су боља или гора времена? то зависи од побољшања или развратности нашега потомства.

Погледајте најприје на младе људе, који вас окружују. У њиховој наравствености, образованости и занимању, као у пророшком огледалу, познаћете њихову судбину, када може бити вас више не буде на том грјешном свијегу.

Пазите на младеж. Разумије се да не треба одвише строго судити њихове глупости, које су својствене њихову узрасту. Кома није позната бујна младост, кад човјек још као полу-младић, полу-муж, живи живахним и страсним уображењем?

Сјетите се, поштени старци, ваших младих година! Није ли се то догодило кад год и с вама? Но строго пазите, пажљиво мотрите, да ли благородна чувства и љубав к поштењу покреће срца њихова, или се равнодушно држе према врлини, према св. вјери православној и њезину упливу. Пазите, теже ли они да стеку корисна знања и науке; воле ли бавити се послом, или проводе вријеме у нераду (а ви знате, да је нерад мати свију порока) и проводе живот у расијаности. Припазите, какве им се забаве највише допадају: да ли забаве племените, које кријепе тијело и душу, или воле проводити вријеме у грубим теревенкама, које тијело и душу само слабе и трују.

Жалосно је, тешко је, срце се пара, кад видиш, да се младо покољење у пуном цвијету снаге и здравља, руши отровном росом свију порока! . . . Као младићи, а таквих је доста, избјегавајући корисне послове, пуне своје уображење страсним лудоријама развратних књига: забаве и подраживање моди, главни им је посао њихова живота, а користан рад досадан је. Сада младићи још у школској клупи, мјесто да уче, да се горде величином душе, самопожртвовањем за цркву, народ и отаџбину, налазе задовољство и корист у *пратињи младих особа*, у непристојним разговорима *„на рачун љубави“*, горде се тијем, ко ће кога преварити у страстима и распутну животу; приписују себи у заслугу, што троше драгоцене часове свога живота као и имање својих отаца и дједова, који стекосе у труду и у зноју. . .

У опће, ипак је таквих лакомислених развратника, који жалосте своје родитеље, на срећу мало. Но још је доста таквих, који скромно иду трагом својих отаца; много је међу младићима и таквих, који

се узвисују својим карактером, добрим дјелима, чистоћом владања, спремајући на тај начин благостање својој кући, доносећи чест својим родитељима.

Младост је добра и угодна, замамљива и завидна, кад тече спокојно и тихо, као тихи поточић у богатој долини, покритој цвијећем; кад она без свакога шума и бурних таласа улијева свијетле своје струје у ријеку временâ и на̀рода, онда она не мути друштвенога живота, већ га украшује.

Но ви, младићи, наслађујући се срећом младости, чувајте то благо, јер се губитак његов не да надокнадити, а уз то је ужасао по својим пошљедицама! Ништа није лакше на свијету, ништа није једноставније и обичније у животу, као то, да млад човјек исквари себе, не само за цио живот до гроба, већ шта више, за цијелу вјечност. Не уздајте се много у своје свјеже силе; не повјеравајте се само свому недозрјелому уму или само својој вољи, већ чешће послушајте савјете људих искусних . . . И за то, ма шта да сте ви, млади људи, послушајте нашу ријеч до краја, не ће вам бити од штете . . . Овдје ћу повести ријеч о вама, о вашој будућности, о срећи вашој и погибељи, о самим важним вашим користима. Не мислите као да ми хоћемо да ви престанете бити весели, сретни, да промијените своју нарав, да постанете досадни и замишљени . . .

Будите побожни. А права побожност састоји се не у мислима него у дјелима. Дрво се познаје по његову плоду. Без племенитих поступака и најплеменитије ваше мисли немају цијене; без добрих дјела, наша је вјера мртва. Вама је теже, него старијим људима, понашати се тако да budete задовољни сами са собом; ви

се спотичете због недостатка искуства и разборитости. С тога је тим нужније, да се држите правила: да ништа не радите, не предузимате и не говорите прије, него добро размислите. А први и најсигурнији корак за то јест: *ћушати, када у вама ври страсти; ништа не радити, кад осјећате, да сте душевно раширојени*. Нека вам то буде правилом како у радости, тако и у жалости. Ми мислимо, да вам је из искуства познато, да, кад би ви више собом владали, могли би избјећи многе неугодности. Ви сте сами кроз своју самовољу и страсти постали убијце своје среће.

Све, што хоћете да чине вама људи, чините и ви њима (Мат. 7. 12) Избјегавајте сваку неправду, снисходљиво се понашајте према другима, а строго према себи самима. У поступцима вашим показујте човјекољубље према непознатима, вјерност према пријатељима, великодушност према непријатељима;

Будите опрезни при избору пријатеља, избјегавајући увијек и у свако доба хрђава друштва и другове.

Нарочито будите мудри у извођењу са женскимма. Најблагодонаравније између њих, оплемениће вам вашу душу прије, него најбољи и најчеститији пријатељ: а неблагодонаравне прије ће је убити, него најразвратнији ваш познаник.

Сачувајте уважење према себи у друштву женских. Не исмијевајте оне свете осјећаје, које ћете ви, некад, може бити, морати посветити ваљаној жени.

Младићи-хришћани! ако заиста осјећате праву љубав, достојну вас, то *поштујте невиност, име и мир љубљене особе*. Зар може истинита љубав желити несрећу љубљеному суштаству? . . .

И на тијело ваше назише да буде чисто нешто тако, као и срце ваше. Тешко вама,

ако се похот залеже у крви вашој и постанете жртвом ваших скотских пожуда! Можете ли ви без стида на образу ући у друштво ваших невиних другова? Можете ли ви с чистом савјести пружити руку невиној жени ради вјечнога савеза? Поштујте сами себе, па ће вас и други поштовати. Младићи! можда су вас наше ријечи дирнуле у срце. Ако је истина, а ви их се сјећајте за увијек. Будите велики и добри, да се прослави дом ваш, да се поносе с вама родитељи ваши и да се дичи с вама света православна црква наша и народ српски.

Још ћу вам једну рећи из народног живота: *нигда нећете бити сретнији од других, ако не будете бољи од њих*. Запамтите ове ријечи, сјећајте их се сваки час, кад вас обхрвају страсти или вас кајање доведе до очајања . . .

Боже неисцрпиви у доброти и милости, коме се клањају све, разумом одарене твари на небу и на земљи, и под земљом, прими и наше клањање од све душе и срца нашега! О, како се угодно осјећа живот у себи! Но све земаљско не побуђује у нама таква блаженства, какова осјећамо, кад узносимо наше срце к Теби, Боже; када дух наш к Теби тежи! Ми смо само тада потпуно сретни, само тада смо весели и спокојни! Тада је срце наше обузето љубављу за људе, ми смо готови да испунимо потребе свакога, готови смо да укажемо свима љубав и уважење. Но има и таквих часова, часова тешких по нас, када ми осјећамо у себи и злобу, и завист, и освету, упорност и противљење старијима, љеност и небригу!

Шта би радили наши родитељи и знанци, кад би дознали, да се код нас појављују такви нагони? Како би гледали

на нас људи, који нас уважавају? А ако се ми плашимо да покажемо наше склоности пред људма, то како морају оне бити одвратне пред твојим свезнањем, Боже!

Ми осјећамо, праведни Боже, да нас поглед Твој пресијеца, да Ти знаш све наше мисли... Падамо пред Тобом, Боже и молимо доброту Твоју: не допусти да се поводимо за нашим мислима, пошаљи нашему духу силу и крјепост у борби са искушењима; не допусти да нас превари гадни порок; дај нам благодат, да се избавимо од сујетних људи; сачувај нас од лукавства безбожника; сачувај нас од људи, који остављају путове Твоје, и оних, којима не годе ријечи закона Твога, који се веселе кад раде зло и хвале се пороцима. Научи нас, Боже, да се украшавамо разборитом скромношћу, да се уздржавамо од рђавих ријечи, да мрзимо лаж. Осјени нас духом смјерности и кротости; про- свијетли таму ума нашега, да пазимо на сваки корак наш, да се не поводимо за жељом срца и не остављамо путова Твојих!

Боже спасења нашега! Благослови пут спасења нашега, и чувај нас Твојим промислом на сваком мјесту! Покори нас кроз најсветијој вољи Твојој, побуди нас на неуморни рад, управи дјела и рад наш у славу Твога имена; дај нам благодат, да живимо трудом руку својих а не да се предајемо љености; учини нас способнима на свако добро дјело, у славу Твоју. Смилуј се на нас Господе, кад дође дан и час Твога суда, да се удостојимо пјевати Твоју силу, узносити Твоје милости и доброту, прослављати Тебе Створитеља нашега у вијеке вијекова *Амин.*

Бесједа IV.

Дјевојка — хришћанка.

Ваша љепота да не буде сиоља у плешњу косе, и у ударању злата и облачењу хаљина, него у ширјокоме човјеку срца, у једнакости кроткога и широкга духа, што је пред Богом многоцијено (I. Петр. 3. 3—4).

У овој бесједи обраћамо се к вама, младе хришћанке, бујне младости, — к вама, дјевојке, које сте без сумње предмет постојане бриге својих родитеља!

Проговорићемо о вашој будућој судбини, о вашим надама и срећи садањој и будућој.

Мисли, које се у овој бесједи налазе, можда ће вас спасти од опасности, над којима бродите као над закритом пропасти; можда ће вам оне бити на утјеху у каквој тузи, која мори ваше срце, или ћете можда поцрпети у њима силу, да што храбрије изађете на сустрет ударцима судбе, који вас очекују.

Чујте дакле.

Судбина дјевојке, много је неизвеснија од судбине младића.

Дјевојка врло ријетко може по својој вољи основати будућност; врло ријетко може она изабрати себи мужа по властитој жељи: обично јој га бирају други.

Ријетко има она довољно средстава за живот; а у највише случајева зависи она од родитеља. У грађанском животу, мора се она повјерити другима, да се брину за њу и да ју узму у заштиту.

Ето како је непоуздана судбина младе дјевојке и онда, док још има родитеље! Како је лабав темељ њезише будуће среће, кад она зависи од толиких различитих узрока! Данас сретна у крилу родитеља, не зна да ли ће бити сретна сјутра, не зна, да ли ће бити жељом љубљенога мужа, без чега нема по-

родичне среће. Појмљиво је, да она налазећи се у таком положају, мора у часовима тихе самоће наоружати се сталном одлучношћу, да умно и неустрашимо сусретне сваку судбину, да се мора спремити да буде достојна боље среће, макар јој и не пала у дио. Но такова посла треба се раније латити: за један час не да се васпитати срце.

Па и касније, у цвијећу младости, окружују њу опасности, на, око шиптаве, по које имају велики уплив на будући живот њезин; и овдје јој треба уложити велику снагу, да од неких саблажњивих примјера и околности сачува срце своје и разум.

А темељ свију женских врлина, утрас дјевојке — јест невиност. Поштеноу, невину женску уважава и развратник, поштује и варвар; по женску, окаљану једном, сви презиру, сви је избјегавају: добри људи савијежу раменима, злочести -- обасипљу подмијесима и хохотом, приповиједајући разне случајеве о несретници и послје њезине смрти.

Поштујте ваше женско достојанство, па ће љубезност увијек остати с вама, макар с годинама прошла и љепота ваше младости. Учите се познавати опасности, које пријете невиности и дочекује их с оружјем, које се налази у вашој власти: стидљивошћу, добрим владањем, скромношћу! Поштујте та чувства, која је сам Бог усадио у вашу душу и назите да их не изгубите! Избјегавајте друштва, гдје се заборављају правила пристојности; избјегавајте разговоре па и с другима и и пријатељицама, од којих би морали црвенити, кад би вас когод из прикрајка слушао; избјегавајте удвараче, који се тобож заносе вањом љепотом, а у ствари ништа друго немају у виду, него да мало по

малопобуде у вама страст, којом би ви, забравивши на себе, морали постати цљеном својих нечистих жеља.

Будите стидљиве. Гнушајте се сваке мисли, која би могла побудити у вама нечисте жеље. Тешко вама, ако окаљате вашу душу развратном помисли, од које би морале поруменити, кад би ју другима откриле: тада сте већ на путу к погибељи; ви сте већ повриједили истиниту невиност — ви сте већ нечисте више пред самом собом, пред свезнајућим Богом и само обмањујете људе, који вас мало познају.

Храброст и смјелост — јесу судбина мушкараца, љубезност и љепота — снага женске. Мушкарац хоће да прибави себи поштење силом, женска — да задобије погледе, улије љубав љупкошћу. Отуда и долази код женских тежња за украсима. То је њихова карактеристична црта, то је инстинкт природе, који се опажа код свију народа, у свима предјелима, и у сва времена. И саме грубе дивљакиње настоје, да се наките перјем, коралима, шкољкама и цвијећем. Тој вјештини, нијесу се научиле ни од кога. Учитељицом им је била сама природа. Жеља да се допадне, потреба да се ките, показује се код женских њежнијом и живљом.

Ред и чистоћа у кући, zgodни намјештај ствари, уредност по соби, чистоћа чељад, добар укус, код зготовљања хране, уљудност у опћењу, зачаравају свакога од нас. Религија стоји свагдје у строгој хармонији с божанственим законима природе. Она не забрањује љубити што је лијепо, насупрот природному чувству, она не забрањује налазити задовољство у прекрасном, но само опомиње, да га не цијенимо одвише, како нам налажу страсти по заблуди ума, да због њега

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

не занемаримо свјетске дужности, које су важније. Она не осуђује природну наклоност код женских, да се допадне љубезношћу и љепотом одијела; али сматра за грјех неумјереност и сувишност. И сам св. апостол Павле, који је строго препоручивао првим хришћанима једноставан живот, без кога нема узвишености у души, није бранио женским да се одијевају по жељи и укусу, он је само устајао против непристојности у хаљинама, против раскопи једино из сујете, против расипности. *Тако, ја желим, нише он, да и жене украшује себе у пристојном одијелу, са стишлом и поштењем.* Али је к томе додао: *на плешеницама, ни златом, или бисером, или хаљинама скупоцјенима* (1 Тим. 2. 9).

Као што у свима другим околностима, тако и у овом случају, тај ученик Христов чува их од некорисне излишности и прекомјерне расипности, тим више неумјесне и штетне, јер је већи дио хришћана био јако спромашан.

Права љепота жене није у хаљинама, него у невиности, скромности, стидљивости и уљудности. Томе треба да одговара одијело и накит. Скупа материја и камење, показаше богаство, но често ће открити и тајну гордост; ово пада многим у очи, али љепоте не ће подићи, него ће је још боље потавнити. Кома ће се показати љубезном, или само спошљивом сујетна жена или дјовојка, која хоће да парадира? Страст за одијелом, да се допадне, лако доводи слабо чувано срце од глупости к грјеху, а и сами је губитак златнога времена, које лети у неповрат — доста вољски грјех. А зар није грјех раскош, која расипа благостање и спокојство породице? Зар није грјех, ако се због сувишне бриге за хаљинама, из жеље да се допадне, запостављају дужности према

родитељима, дјеци, своме мужу? Најпослије, зар није грјех, за љубав спољашњега сјаја жртвовати чистоћу душе, стављати на коцку своју будућност, своју судбину? Одкуда долази пропаст имања, жалосна судба толиких бракова, погибелъ многих дјевојака? *Неумјерна жеља, да се допадне, убија женске.*

Жеља да се допадне, код многе женске није ништа друго, него смијешна гордост, која получи сврху, да је вољу и шта више обожавају. Такове женске кокетују са свима без разлике, оне се играју чувствима човјечијега срца; маме без цијелп, опчињавају без склоности — а све то само за то, да стече дивљење својој љепоти.

Да би сачували невиност свога чувства, чувајте свој разум да се не исквари. Не тежите за таким знањем, које вам мало помаже да се умножи домаћа срећа, не тежите за таким знањем, којег од вас нико не тражи и не очекује, не читајте никаквих дјела ни књига, до ли оних, које препоруче људи солидни, савјесни. Нарочито се чувајте од уплива таквих литерарних производа, који су написани само ради буђења уображења. Такови саставци, дају лажне појмове о правом животу, представљају образце, које треба прије избјегавати, него љубити. Кроз њих ћете се научити превисоко мислити, желити, осјећати; свагдашњи, стварни живот, постаће вам кроз то одвише обичним, противним. Од таког непаметног читања мјесто образовања стећи ћете обратно; за свијет постаћете више теготни него корисни; најпослије постаћете не племенитији него глупљи, уображенији.

Кроз то су многе женске положиле темељ својој сиротињи; њима је сад тешко било повратити се у своје првобитно

стање, на свој свагдашњи живот, одбивши руку поштена човјека за то, што није пристао на њихова уображења о будућем супругу; оне остају неудате, али су присиљене да се удаду за човјека мање достојна, мање изображена, или остају у супруштву несносне, зле жене, рђаве матере.

Најбоље изображење за жену јест — сирема њезина за будуће звање, да буде добра домаћица и одржатељица дјете своје. За тијем не смије се занемарити ни више изображење; но оно се не састоји у знању фантастичких прича и приповиједака, него у изображењу ума, у распростирању знања о природи и Божијој величини, у правилном и скромном распознавању човјека, упознавању себе саме.

Посао женске захтијева разборитости, смишљености, опрезности, сталности. Од њезиних мудрих мисли и дјела зависи спокојство, задовољство и напредак домаћег живота. То је право изображење.

А опредјелење женске, дјевојке — јест да шири у свима својим дјелима дух љупкости, реда и чистоће, дух хармоније, мира и утјехе.

А опредјелење удате женске јест — да помаже мужу у радости и у тузи; да га награђује својом љубезљивошћу за тешке бриге и послове, да укроћује његово југунство, подржаје у њему клопулу снагу.

Опредјелење жене као матере јест — да потпомаже образовање ума и срца у дјете своје, као домаћице — љубав према мужу, опрезна њежност према дјети, благост према служкињама, а према свима у опће сусретљива доброта. То је звање заиста најсветије у човјечијем друштву! И тако, ево звања, ево дужности, за које је одређена дјевојка.

С каквим трудом постиже младић своје звање кроз школе и занате прије него се потпуно усаврши! А ви младе хришћанке, зар нисте задовољне, ако, изучивши обичне домаће послове, остале часове проведете узалуд и растрешено, у пустом читању или уображеном старању о томе, како ћете се обући и допасти?

Ако видимо доста несретних бракова, видимо, како се често домаћи мир нарушава, дјеца остају невоспитана, иметак расипље, — није ли у томе и женске кривице, јер оне немајући ни појма о свом опредјелењу, проводе дјетинство и младост у будалаштини, полазе за мужа без правог женског изображења а често и искварена ума и срца.

О, младе хришћанке! ви стојите већ на прагу свога опредјелења! сјетите се свога звања, сјетите се, да за будућу вашу срећу можете бити обвезане не будућем свом мужу, не његову стању, него вашим савршенствима и врлинама, које сте још као дјевојке стекле; сјетите се, да можете изгубити сваку другу срећу, или се нигда нећете покајати за оно благо, које сте ви стекле у срцу сопственом силом и увјерењем, па за то, као што се младићи у школама и занату, тако се и ви вјежбајте већ сада у домаћим пословима, да постанете достојне својега спола. Стјечите себи накит, који не пролази с годинама, не стари с модом, него који вас уздржи поштенима и онда, кад будете већ у годинама. А тај накит, као што говори св. Писмо, мора бити не спољашњи, него се мора састајати не у плешеницама, ни злату, ни бисеру или хаљинама скупоцјенима, него у добријем дјелима, у нетрулом украсењу кротке и кутљиве душе, што је најдрагоцјеније пред Богом.

Душевна красота нека вам буде драгоцјенија од тјелесне.

Дјевојке! учите се већ сада испуњавати најдражестнију од свију дужности; као кћи, као сестра, као сродница, скромним и кротким пресуђивањем; отклањајте раздоре, успостављајте слогу, чувајте међу свима љубав и кротост. *Будите примјер у чистој љубави и доброту, и нико се не ће усудити да вас увриједи. Учите се да стрљиво и кротко спосите оно, што нијесте у стању измијенити.* Зар ће једна од вас имати да много што-шта поднесе од родитеља или од сродника, али не показујте ни најмање, да вас то узнемирује. Ви не можете вашом снагом измијенити њихове назоре. Та ваших пријетња нико се не боји, а напротив — протусловље, упорност, јогунство, још више огорчава.

Не упуштајте се у пресуђивање слабости ваших родитеља. Особито се чувајте своје самовоље, него будите увијек једнаке, веселе, љубезљиве.

Учите се радити: ваша приљезност биће прекрасним примјером за друге. Лијен човјек стиди ће се да стоји пред вама скрштених руку, а човјеку племениту више ће омилити она, која се труди да

учини своју кућу храмом тихе среће, него ону, која се зна само напарадити.

Учите се да будете штедљиве; штедите и онда, ако имате свега доста, али не зато, да показујете тврдоћу у среброљубље и цинилук, него да можете помоћи биједнима породицама. Штедљивошћу сабира жена читава блага.

И, најпослије, дјевојке — хришћанке, *учите се, да свако ваше дјело почнете с побожним осјећајем, осјенивши себе знаком часнога крста.* Женска без религије праведно се сматра предметом потајне одвратности и мржње свију изображених. Својом побожношћу будите примјер вашим другарицама и пријатељицама, али чините то без успљавања.

Најискренијим пријатељем, тумачем ваших осјећаја нико не може бити: ни отац, ни мати, па ни младожења, ваш будућим уж, већ једини Бог. Он вас непрестано заштићује, непрестано се брине за вас.

Ако се ви можете још, по науци Господа Исуса Христа, весело и с дјечјом надом молити Њему небесному Оцу — о, онда сте ви још уз то достојне љубави свију добрих људи*).

*) Бесеједе катихете и професора Ј. Петровића, штампане се у засебну књижицу (Ур).

ЗНАЧАЈ И ПОТРЕБА ПРОПОВИЈЕДАЊА У ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ.

Овим јасним ријечима, небесни Учитељ, Господ наш Исус Христос, заповиједио је својим ученицима — апостолима¹⁾, којима је дао благодат и власт св. Духа²⁾, да проповиједају³⁾ о

тајнама Божијега царства⁴⁾, да уче небесним истинама све, који узвјерују⁵⁾, да се спасу. И, апостоли, примивши ову заповијест свога Учитеља и Господа, а испуњени снагом „инаго утјеш-

¹⁾ Лука VI. 13.

²⁾ Јован XX. 21, 22.

³⁾ Матеј X. 7.; Лука IX. 3).

⁴⁾ Мат. XIII. 11.

⁵⁾ Марко XVI. 16.; Римљ. I. 17.; III. 22.; IV. 5.; Јевр. XI. 6.

„Шедше къ мѣръ кѣкъ, проповѣдате евангѣліе кѣмъ тѣмъ“ (Мар. XVI. 15).

„Шедше наѣдите кѣмъ ѣзъки . . .“ (Мат. XXVIII. 19).

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

теља, Духа Свјатаго¹⁾, што су је примили од Бога Оца у одређени дан,²⁾ као што им је рекао, да ће, чекајући у Јерусалиму,³⁾ примити: учинили су све, што им је требало учинити на основу заповијести Богочовјека, при чему их је и спомагала особита божја помоћ⁴⁾.

Апостоли, први проповједници небеснијех истина у хришћанској цркви, научени од Бога, вршећи свој узвишени, али врло тешки посао — рјад међу људима, који су им се покоравали, и који су их слушали,⁵⁾ они су по Христовој вољи, иста своја права и послове предавали својим најбољим ученицима; односно пастирима цркве⁶⁾. Некима пак између њих, давали право, да сами могу постављати епископе⁷⁾.

Како непосредни пријемници св. апостола, тако и посредни, т. ј. они, који су пријемствено узлазили с правом на катедру црквену, да проповиједају, уче повјерене им људе небесним истинима, — исто као и апостоли, потпуно су одговарали свему ономе, што је од њих св. црква у свакоме погледу захтијевала. И нијесу пропуштали никад ни једне прилике, не само у слободнија времена, када црква није ни од кога бивала гоњена, него ни онда, кад је она пливала, поеред најстрашнијих валова, у чељустима неспотога мора људекијех страсти, — а да не кажу својима људима „ксю колю кожю“⁸⁾. Јер су они добро појмили силу и моћ, која лежи у живоме говору. Знали су, да се тијем могу одушевити и подтакнути људи за све, што је добро и узвишено, што је поштено и племенито, што је свето и Богоугодно, што је корисно и спасоносно. Увиђали су, да је проповједничка снага кадра распрострајети и распалити сваку идеју међу људима; да је у стању не само појединце, већ већ и читаве народе покренути на нешто, дићи и њима завладати. За то су, поред осталијех средстава свештенорадња и приватнијех поучења, највише проповиједали с' црквене катедре икупљеном вароду. А то су држали за своју најсветију дужност⁹⁾, знајући, да су тако радили и

свети апостоли¹⁰⁾, односно сви њихови (овијех пошљедњијех) предшаственици; а да ће на против, потпасти под казан своје цркве¹¹⁾.

И тако су с' крстом и јеванђељем у руци, достојно очували св. аманеш, што су га нашљедно примали, т. ј. православно своју вјеру и народност. За то је свештенство свију вијекова било угледно, виђено и признато, као услов, без кога није могла опстати народна вјера и побожност.

А да видимо, како је данас?

Прије но што речемо, да је свештенство наше у цркви, као људи, који нашљедују своју службу од апостола, односно од њихових пријемника, нарочитијем посвећењем и дозволом цркве након испита способности свију потребнијех условâ, — безусловно дужно проповиједати: морамо виђети, има ли шта, шта му чини сметње са свијем или парцијално у погледу онога, што се од њега по праву има изнуђавати.

Сметње могу бити различне, премда не свеколике безузловне, већ и у различној мјери.

Као по најглавније, могле би се навести ове сметње: недостатак слободе у развијем обзирима, материјалнијех и умнијех средстава; јер докле се богат, не водећи бриге за животна средства, титра с ријечима, извијајући поуке, чим изненађује неуке и несвјесне простакел¹²⁾, — дотле је епромах у оковима радње, којом издржава себе и своју фамилију; он је роб најпречих својих потреба. Ко нема времена ни средства да развије свијест своју о правима и дужностима својим и другијех, тај не може бити бранич слободе, љубитељ поштења и правде, јер једно све заглушује, све спријечава, а то су средства материјална. — Ну, па жалост, данас то другачије бива. Оне, којима је „полн“ сваки шпак, ... који су задовољни и који „тичијег млијека имају“ као — што вели народ, — па још се усиљавају за оно сујетно „више“! — претекли су данас готово свију, којима оскудјевају животне потребе. — Преча је брига њима да раније испију по коју — мученицу, па још ако је „бајдалије“, на меклијем канабетима, него овијех, којима оскудјевају најнужније животне потребе. А зар то није „угњетавање — говори Фрамсоа Носл Бибев, француски публициста, — кад један малаксава

1) Јов. XIV. 16, 17. и 26.

2) Дјел. ап. II. 2. 4.

3) Јов. XIV 26., XVI. 13.

4) Мат. X. 19., 20., Лук. XXI. 15.

5) Мат. X. 14. XVIII. 15. и 19.

6) I. Мчт. VI. 20. II. Тим. I. 16. IV. 2. Тим. II. 1—13. Дј. ап. XX. 28. I. Петр. V. V. 1. 2.

7) Тит. I. 5. Дјел. ап. XIV 23.

8) Дјел. ап. XX. 27.

9) I. Кор. IX. 16.

10) II. Тим. IV. 1. 13. I. III. 2. Тим. I. 9. Дјел. ап. VIII. 40

11) Апост. пр. 58. трирл. саб. пр. 19.

12) Хрис. Чт. 1839- II стр. 276.

WWW.UNILIB.RS

радећи, оскудјева у свему, дотле други изобилује у свему а ништа не ради?³

„Богаташи су без вјере у велика дјела, сиромаси постају ниткови и варалице у мањим стварима: отуд толике неправде, као нужне пошљедице преваре и безобразлука“ — рекао је Аристотело.

А пошље тога, остале сметње, што се налазе у кругу, скоро свакога пастира — проповиједника.

Ну, имајући у озбиру, да је потпуна слобода данас нама зајамчена у државнијем законима и домобранством; да се у смислу црквенијех наређења¹⁾ у погледу постављања лица на свештеничку службу има претпостављати, да су људи тога звања достојни: предходно спремни и испитани (јер наша мудра влада у Босни и Херцеговини, водећи о нама озбиљну бригу, имајући здраву политичку свијест, на основу слободе и правде, иде нам усрдно на руку, пружајући сва потребна средства за нужну њихову спрему), не остају нам друге сметње томе кораку, до још једино материјалне. — А оне многу спрјечавају и многу нам штету доприносе. Вер: „... Шта помаже слобода, вели — Вашеро, фран. публициста — опијем, који немају ни времена ни средства да читају... Сва је њихова брига, па и политика, како ће живјети они и њихове породице. Нужда, што их притискује помрачава њихов ум, завезује њихов језик, и гњечи њихову вољу, погине и погурава њихов дух, као и њихово тијело. Докле год их та нужда у главу бије... не ће разбирати, шта покушавају противници... Слобода у сиромаштву та је као неки заробљени краљ, који непропушта прилику, да се одрече своје краљевске власти, и да је преда у руке онима, који му дају наде за право живота“. —

Али, полагајући наду на очинску бригу и заузимање за благостање наше домовине Презвишеног господина Министра Калаја, — ни те сметње неће још за дуго пометати наше сиромашније свештенике у дјелокругу њихову, на попришту држања своје источно-православне вјере и народне побожности. И тако ће наше свештенство укупном снагом вршити свој узвишени рад у Божјем винограду, да *всакъ нѣккіа спасетъ*²⁾, јер „личности — вели Манкен са спо-

собностима, са разумом и искуством, што их руководе и са правдом која влада и управља: ето друштва (свештенства) у његовој битности, коју ништа разорити не може“.

Било је сиромашнијех свештеника и у прва времена, па која су још бивала врло бурна, али су опет одржали, у пркос свијем неприликама, св. аманет: вјеру, народност и језик свој, а противници су им говорили: ето друштва у његовој битности, коју ништа разорити не може. — А како ћемо назвати друштво данашњих наших (ако и не свију) свештеника? велимо данас, „кад се човјек не мора бринути и зепети за поуздану и добру заштиту; кад он слободно може да употреби своје способности на ново усиљавање за поправку свог сопственог стања и стања других?“ — као што каже Ц. Ст. Миљ, — а они пренебрегавају своју најсветију дужност, да у црквама држе „школе за народну вјеру и побожност“; да поучавају народ за вријеме богослужења⁴⁾; да прије или пошље свршивања сваког свештеног рада кажу и протумаче људима значај, важност, моћ и силу св. тајана и молитава⁵⁾; да их науче међусобној љубави и непомагању⁶⁾; привржености, вјерности и покорности властима, јер св. Павле вели: „*Нсѣка дѣша властемѣ предержащымѣ да повинѣтса: нѣктѣ во власти аще не ѿ Бога: сѣица же власти ѿ Бога оучинени сѣтъ*“. *Тѣмже противляица власти, Божію повелѣнію противляюица же, сѣкѣ грѣхѣ пріемлетѣ. Книзѣ во не сѣтъ кознь двобримѣ дѣломѣ, но злѣмѣ. Хоцѣши же ли не козтиса власти: вѣгое твори, и имѣти вѣдѣши похвалѣ ѿ негѣ: Божій во слава естъ, ѿмститель вѣ грѣкѣ злое творѣщемѣ. Тѣмже потрека повинѣтиса не токѣм за грѣкѣ, но и за совѣстѣ. Сегѣ во ради и дѣни даѣте: сѣвжитѣли во Божій сѣтъ во истое сіе прекѣвающе. Воздадите оубо всѣмѣ должна: емѣже оубо оуброкѣ, оуброкѣ: емѣже данѣ, данѣ: а емѣже страхѣ, страхѣ: и емѣже честь, честь“⁷⁾.*

³⁾ I. J. Злат. Беседа против оних, који, не бивају при богослужењу. Орр. А. VII. р. 103. св. Мом. 1741.

⁴⁾ VI. васељ. сѣб. пр. 29.

⁵⁾ Саб. поуч. предѣл. стр. 1. 2. Санкпет. 1781.

⁶⁾ Евес IV. 1. 6. I. Квр. XII. 28. 12. 21. Рим. XII. 4. 5.

⁷⁾ Римљ. XIII. 1.—8.

¹⁾ I. Тим. III. 2. 3. VII. вас. саб. пр. 2.

²⁾ I. Кор. IX. 22.

Већина данашњијех наших свештеника, оба реда, дошли су, на жалост, до те маније, да литургију и остале свештене радње свршавају само као нешто по *дужности формално*; а не пазе на оно, што им се заповиједа, да све морају свршавати „со всакимъ благоговѣнїемъ благочестно“¹⁾ . . . не хитајући, ни дремљући, имајући вазда на уму страшну клетву: „проклатъ всакъ, творай дѣло господне съ некреженїемъ“²⁾, не пазећи да служити со *страхомъ и трепетомъ іерей долженъ естъ*“³⁾ . . . и на каштиге, којима ће подлећи сваки свештеник, који је немаран и непажљив при свештенијем радњама⁴⁾. А о проповиједању код таквих, наравно, ни помена нема!

А то стоји више на основу немарности него на основу незнања.

Али се та света дужност т. ј. проповиједање не би ни пошто смјела заустити не само при св. литургијама у своје вријеме, но и при осталијем свештенодјелствима у цркви и изван цркве, „ма да се у главnome — као што вели Ц. Ст. М. — у данашње вријеме вјерује, да све напретку тежи: опет се не смије заборавити, да у људскијем пословима има и нека струја, која тежи од горега горему. То је струја свију будалаштина, порока, немарљивости, неосјетљивости, недјелателности људске. Тој струји може (наравно свештеник) одољети само усиљавањем (поуком и проповиједањем). Нека би се и незнатно смањило то усиљавање (проповиједање), тада, не само да би се зауставио напредак, него би се све обрнуло назатку, који, једном отпочет, брзо би растао, и све теже би било зауставити га, докле се не би дотјерало до оног стања, које често видимо у историји, и у коме још многи дијелови човјечанства чаме. Што се нека надчовјечна сила (пастирско проповиједање), да би се струја обрнула, и да би покрет опет правцем напретка пошао“. — Јер, у коме се размјеру са пастирском проповиједи уздижу људи над стањем глупости, незнања, сујевјерија, подлости, нискости, мекуштва, некарактерности, себичности, зависти: — у томе ће размјеру и људи поправљати се све дотле, докле се не дође до

оне тачке, до онога циља, до ког се жели, докле има намјеру проповиједник са црквене катедре. Прво начело, дакле, пастира као проповједника, јесте: да проповиједа, да учи у свако доба, као што му савјетује св. Павле у лицу Тимотеја, кад овако вели: „*Заклињем те пред Богом и Господом нашим Исусом Христом, који ће судити живим и мртвим, доласком његовим и царством његовим: проповиједај слово, настој благовременно и безвременно (кад је вријеме и кад није вријеме), изблочи, запријети, умоли са сваком стрпљивошћу и учњем*“⁵⁾.

С тога и најважнија тачка ваљаности проповиједања јесте: да се добро расвијетли у срцима и очима слушаца она страна, која је покривена велом таме незнања, евентуално, да се открију, осуде, презру, и забораве чињенице, које највише тамане и убијају народну свијест, народне врлине, народни морал; да се покаже на прави пут и праву цијељ, наравно, у границама слободе, на основу права. — Савколик селачки свијет, па већим дијелом и варошки, у нашој домовини још је заслијепљен глупијем фатализмом, који хришћанска наука, свијесно и поуздано разматрајући истине, изречно осуђује; још вјерује махом у вјештице, вилет енце, (?) етуве море, и којекакве чаролије — гатања; а све то штетно утиче на дух његов, све му то затупљује религијозно и морално чувство, убија активни и енергични карактер. И тако, под притиском на активан карактер, т. ј., који се бори противу зла, и који тежи да над околностима влада, — заостаје у усавршавању свога живота. Треба дакле особито да проповједник с катедре учи своје парохијане, да само вјерују у истине, а да се већ окану празновјерија и сујевјерија, — од кога је до невјерија само корак!

Ево шта вели чувени публициста Ц. С., Миљ: „стварно и снажно мишљење, које се увјерава о истини, на мјесто да снове снива, примјењује се са успјехом на живот“.

„А у којој се мјери сматра, или вјерује, да успјех у животу зависи од судбине или од случаја, у тој мјери замеће се и завист, као тачка народног карактера“.

У коме се размјеру остављају људи без поучења, у томе се размјеру ограничава круг њихова знања, односно њихова осјећања. И у

¹⁾ Учит. извј. стр. 23.

²⁾ Требн. Петра Могиле Ч. 1. стр. 24.

³⁾ Книга о должн. презвитер. стр. 112.

⁴⁾ Зах. XI. 15. 16. Ос. IV. 6. Лизек. XXXIV. 1.—10. XXXIII. 7. 8.

⁵⁾ П. Тимот. IV. 1—3.

WWW.UNILIB.RS

такоме случају „не само да умно страда народ, него и моралне способности његове занемарују се — јер — чувства се радњом — науком — развијају.“

Остављати народ сам себи, без наде, значи то исто, што и не бринути се ни у чему, па из дана у дан осјећати на њему немиле пошљедице и гледати на њих, као да би од природе долазиле. Зар то није велики гријех, за који ће немарни пастири потпасти страшној божјој казни, по ријечима пророка, који ово довикује. „И тако сада вама је ова заповијести, свештеници, ако не послушате и не ставите у срце да дате славу имену мојему, вели Господ над војскама, тада ћу пустићи на вас проклетство и проклећу благослове ваше; и проклећ из, јер не стављате у срце... Јер усне свештениковске треба да чувају знање и закон да се тражи из његовијех уста... Али ви зађосте с пушта, и учинисте те се многи спотакосе о закон... За то и ја вас учиних презреним и поништеним у свега народа, као што се ви не држите мојих пушова¹⁾. А тако раде, жали Боже, многи наши данашњи свештеници, „изузевши неколико мислећих људи, који се за своју сопствену цијељ баве... пословима“.

Не учећи народ, барем ономе што је најнужније, да зна и не повести га к ономе циљу, који му је Богом намијењен, доћера ће се дотле, као што каже И. С. М., — да он „почне падати и пропадати, ако се само био уздигао до неке висине, са које се падати може. Ако ли се народ никад није узвисио..., он заостаје и даље у ниском стању.“

Дакле, тијем начином губе се стечена добра (јер је дојакошње правосл. свештенство знало очувати у своме народу православну вјеру и народну побожност, а то су највећа народна добра), која се могу одржати „само продужењем оне исте енергије, којом су и добивена. Добра, која се оставе себи самима, неизбјежно пропадају.“

Пастири — свештеници као проповиједници јеванђеља, ни пошто не смију бити хладнокрвни, немарни према овој дужности, нити су од ње дати завести никаквијем махиницијама и ради себе самијех, ради својих личних интереса — свога сопственог опстанка, јер И. С. Миљ овако вели: „Они, које успјех наведе, да напусте свој обичај брижљивости и расудљивости, и ону го-

товост, са којом одољеваху, непријатностима, ријетко да своју добру срећу на њеној висини дуго одрже.“

Учећи словесна стада своја — народ на основу црквенијех и државнијех наређења, на слободе и правде, на основу братске узајамности, — свештеници не смију никад и ни пошто упустити *чукове* — у стада своја, т. ј. духове који теже „да своје идеје и свој начин радње наметну као правило владања и онима, који их не одобравају“. Јер — по И, Ст. Миљу — људи су осигурани зала, која би им други учинити могли, тек у колико су у стању, да сами себе чувају и бране... А право начело, по коме је сваки сигуран за своја права и своје интересе тек онда, кад их сам чува, јесте једно од оних основних правила мудрости, по којима се управља сваки, који је способан: да сам руководи своје сопствене послове. Неоспорна је истина — говори даље Миљ, — да нико... не може... везивати другима њихове руке ондје, гдје се ради о сачувању њихових сопствених интереса. — А још је јасније, да сваки само својим сопственим рукама може, у истини, стално радити, да се поправе околности његова живота“. А аустријски фелдмаршал Радецки вели: „Кад народ одушевљава такво чувство (чувство самосвијести, самопоуздања: „уздај се у се и у своје кљусе“), он је непобједив. Никад неће он погнути главу под страни јарам, нити ће га странац моћи утамани“...“

Проповиједање, односно наука народу била је свакад нужна, а данас је и од пријеке потребе. Духовни пастири чим и најмање стану се одмарати од дужности, са којом би имали непрестано бдити, за очување народне свијести, народне вјере, народне способности и моралности, народне привржености и оданости. Владоцу и властима, — непријатељи, користећи се још и околностима, употрејеби ће то на свој рачун, а на штету дотичног народа; несмотрени пастири пак биће кажњени за то, јер се вели: „Буди јерее стражњ денъ и ношк... Ящѣ кого изгъкиши лѣкностію и нерадѣніемъ, мѣка ихъ на тѣбѣ взискана вѣдетъ“.²⁾

Али, да пастирево проповиједање урађа жељеним плодовима, као неопходан услов тражи се од проповиједника; да свуда и свакад пока-

¹⁾ Малах. II. 1. 2. 7. 8. и 9.

²⁾ Поѣчнѣа катѣхъ стр. 7.

зује својим добријем примјерима²⁾ како треба владати над собом³⁾ како треба да је наоружан добријем дјелима и њиховом силом, као што вели један стари архипастир, говорећи: „РАЗДМЌИТЕ ЖЕ КАЦИ ДОЛЖНИ ЕСМЫ МЫ, О ГОСПОДНИ СВАЩЕНИЦИ, БЫТИ, ТАКОЖЕ ВЕЛИКІЙ ДІОНИСІЕ ГЛАГОЛЕТЪ: ОБЛЮЦЫТЕСА ВО ВСАКЮ ДОБРОДѢТЕЛНЮ СИЛЪ, ОБЧИТЕЛНЮ СЛОВОМЪ И ДѢЛЪМЪ, КО СВАКОЙ ДОБРОДѢТЕЛИ ПОДКВИЗАЮЩЕСА И ВОЗВОДАЩЕ ГОСПОДНИ ЛЮДИ; ДОСТОИТЪ ВО, РЕЧЕ, БЫТИ ГОСПОДИЮ СВАЩЕНИКЪ ЧИСТЪ, И ТАКО ОЧИЩАТИ СВѢТЪ БЫТИ, И ТАКЪ ПРОСКѢЩАТИ, СВѢТЪ БЫТИ, И ТАКЪ ОСВѢЩАТИ;⁴⁾ да показује примјерима љубави, пожртвовања за опште добро, оданости Владаоцу и властима — примјере сваке хришћанске врлине. Јер је он свуда и свагда у очима народа, па с тога мора се непрестано трудити, да стече „добро мњење“ о себи од свакога па и од туђина⁵⁾. Свака његова врлина,

²⁾ I. Петр. V. 3. Тит. II. VI. 11. IV. 12.

³⁾ Тит. I. 8. Лук XXI. 34. I. Кор. VI. 12.

⁴⁾ Поуч. митроп. Фотија (1410.—1431.) свештеницима и иноцима, Пошч. катихѣ стр. 3. Тит. II. 7. J. Злат. Id. in. ep. ad Tim. hom. IV. n. 2. ed. cit.

⁵⁾ I. Тим. III. 7.

привлачи општу пажњу што служе за узор свима, које сваким даном повећавају и потврђују повјерење у њега од стране пастве. Ну, тај исти положај, који чини, да пастир — проповједник служи својим врлинама другијем за примјер, тај исти положај чини, и да свака његова недошљедност, неуредност, нетактичност слабост, једном ријечи, свака његова мана, буде јавна, односно презрена, осуђена. И, шта више, његове мане биће прије и строжије осуђене — кажњене, јер се вели у свет, Писму, да ће се тражити више од онога, коме је и дано више⁶⁾.

Није дакле доста само служити литургију, крестити, вјенчати, и остале тајне и свештене радње свршити, *него треба уједно неизоставно проповиједати — учини повјерени народ, па ће тек онда сва земља исполнитсја вѣдѣніа кожихъ*⁷⁾, *вси наѣчени вѣдѣтѣ Богомъ*⁸⁾, и *людиѣ хощащии ко тѣмъ, свидѣтѣ свѣтѣмъ велимъ*⁹⁾.

Вид Парезанин,
свршени богослов.

⁶⁾ Мук XII. 48.

⁷⁾ Прор. Исаја гл. 11. стр. 9.

⁸⁾ Томо гл. 54. стр. 13.

⁹⁾ Томо гл. 9. стр. 2.

ПОУЧИТЕЛНОЕ СЛОВО.

Господи предѣ тобою все желаніе мое и коздоханіе мое ѿ тебе не оутѣнися (Псал. 37. 10).

Благочестиви Хришћјани!

Гледајући вас веселим оком у толиком броју скупљене, на молитви, у овом божанственом храму; у овој задужбини стародревних Срба: српских краљева, царева и народних добротвора, — не могу пропустити, мила паство моја, а да вас и овај пут, не поучим у истинама св. православне вјере и правилима хришћанског владања; јер Господ зна жеље наше и воздыханије наше од Њега не утаисе.

Таквом, велим, владању, које је кадро покренути у срцу сваког брата Србина и Српкиње, пак и у срцу најокорелијег грјешника, топле и пламом горуће осјећаје, према највећем благу, срећи и богатству овог свијета; ког ватра не пржи, гром не руши, нит' сикира сијече.

А то је „молитва хришћанска“, која на велику жалост нашу, изчезава у срцу, и не

одржава се у народу српском, по кућама као домаћим црквицама, у оноликој мјери и онаквом обичају, као што су је наши стари ђедови одржавали, те су и могли поживити 100 и више година здрави, чили тијелом а весели душом.

Данас, по неки и не уђу у св. цркву за цијелу годину, пак за то и не могу појмити, значај и љепоту молитве хришћанске; какву моћ даје души и тијелу? какву ли благотворну корист оном, који се Богу моли. — Такве ће гњев Божији прогутати и огањ прождерати.

То је узрок, благочестиви Хришћјани да се млађи немају од кога научити истиному Богу молити, нити се прекрестити, како св. мати наша црква учи и заповиједа; не знају да се Богу молити треба на сваком мјесту и у свако доба; празником и неђељом у цркву долазити, те напојити жедно срце и душу живом водом — бо-

жанственом молитвом, јер све што имамо од Бога имамо; све што се види и невиди, у Божијој је власти и преблаг и Бог мудро располаже и управља с дјелом рѣкѣ своихѣ. Паڪ за то и треба, да је при сваком предисају нашем — спојена молитва и благодарност према Богу.

Молитва је храна, лијек и живот души и тијелу. Она је основ и почетак сваке добродјетели хришћанске и врх сваког доброг дјела, јер без молитве и креног знака нити се почиње нити свршава какав посао у животу човјечијем. — Молитвом, ако је из дубине душе и срца управљена небеском Творцу, кадар је човјек покренути природни ток ствари, као н. пр. да заустави кишу, и да је опет поврати, као што је учинио св. пророк Илија (Ш. Цар. 18. 41).

Човјеку, који се срдечно моли Богу, пуна је душа радости и утјехе, а радост и утјеха душе — то је здравље и дуг живот; срце његово не зна за тугу, јер какво зло може да га постигне, под окриљем оца небеског? на кога се је још из ране младости, научио с молитвом обраћати: који му је бранич, уточиште и непоколебљиво уздање. — На против, тешко оном, који не живи с Богом; који се удаљава од хришћанске молитве и неслужу Богу истиниоу дјелом и молитвом. — Род њихов истријебиће се са земље и сјеме њихово између синова човјечијих (Псал. 21. 10.).

Тешку клетву трпѣти мора сваки отац и свака мати, који у млађано срце и душу свог пороѣа, не пресеѣа неувело рајско цвеће — молитву хришћанску, име српско и св. богомољу, с красном круном, православним крестом, који је хранитељ цијеле васељене, красота цркве, утврђење вјерних, анђелска слава и демонске пропаст.

Благочестиви Христијани! Доиста их имаѣе, одгојени српском крвљу и млијеком, и одрасли у српском духу, пак окусивши хљеба из туђе торбе, или ма гђе у туђину отишавши, — забо-

равѣше на молитву и своје лијепе обичаје; стиѣе се направити часни крет на себи, за здравље, срећу и напреѣак свој, а још више отрѣти зној са чела свога од рада и умора, него воде господство у продртим опанцима и празној торби на леђима; није им позната ни пословица народа нашег: „Ко ради Бог не брани; у раѣина је комаѣина“.

Родитељи пак, тако забасалих синова веселе се, каѣ слушају: како им синови говоре неерпски — накараѣно¹⁾, како им причају о далеком свом путовању, па чак и о Бечу; и многом виђенију. — Није им зазор, ако по каѣ-каѣ и пост премре, и тим установу св. наше цркве прекрше. — Али за сваким гријехом и казна Божија долази, раније или допније, као што је: тешка болест, која здравље и живот прекраћује; болест, велим, која рови тијело и руши кости грјешника, заражених у блуду — нечистоћи тјелесној, у којој и безеловесна животиња мјеру знаѣе.

Не дај Боже! да би се и таквих родитеља међу вама нашло, који би заборавили на свету родитељску дужност своју према дједи — према драгоцјеном благу свом. Привикните их, мила браћо, и ослаѣите им молитву и љубав хришћанску према Богу и према ближњему; учите их истинама св. православне вјере и правилима хришћанског влаѣања, на чему лежи цио напреѣак и срећа наша, — а чувајте их од рђава и покварена друштва као од живе ватре, која коси и обара, покварен и мртвом љености обучен народ — амин.

Осјечани, мјесеца марта 1895.

Говорио:

Остоја Панѣић,
свештеник.

¹⁾ Накараѣним језиком говоре: женскице, које код страѣаца служе, па онѣ писарчићи, и др., који оће да се погоспоѣе бајаги. (Ур).

ГОВОР НА САВИН-ДАН.

Држао га при водо-освећењу у српској манастирској основној школи: јеромонах гомѣонички **Петар Ст. Иванчевић,** српски учитељ.

Драга Србаѣио и мили моји ученици!

На све стране милог Српства данас се оре звона, појци поју, српски попо св. службу чата,

српска узѣаница — невиѣа мала Српчаѣ поју:

„Тамо вјенци тамо слава,

Гдје наш српски пастир Сава и т. д.“

А све се то Србадијо, драга чини, у спомен и славу Божијег угодника и највећег српског свеца — св. Саве Немањића.

Велим Србадијо, српског свеца, јер св. Сава чисто је српски светац и Он је само за Српство и православље радио, и сав је свој земаљски живот Српству и православљу посветио.

Ја сам вам синоћ на забави рекао, а то је дјелимице учинио и високопреподобни г. игуман — т. ј. казато вам је ко је био св. Сава и шта је Он све радио за мило Српство и православље.

Србадијо драга и љубезна! Св. Сава је наш — српски први просвјетитељ, јер Он је најпрви почео српске школе дизати и исправљати, Он је школи и цркви први прави српски и православни *шемељ* ударио, а без школе и цркве — Србадијо драга, нема данас спаса милом Српству и драгом православљу, па за то баш мили српски роде, и чувајмо та два српска *аманеша* — школу и цркву, а уз то још и све друге српске светиње, и једном ријечи, све што Србина Србином чини, и без чега се Србин ни замислити не може!

Ученици моји драги, Срби браћо и Српкиње! Послушајмо ријечи св. Саве и по њима се владајмо; а св. Сава вели:

„Браћо моја и дјецо! Бог милостиви хоће, да живимо као браћа рођена, као дјеца једног

оца; да један другог помажемо и да смо сложни свуда и на сваком мјесту. Бог хоће, да се у добру не понесемо, ни од своје браће отуђимо, и да не заборавимо, да смо сви малени и слаби, а само је Бог велик; да се ни у злу не поништимо, јер ће нам он помоћи у сваком добром дјелу и неће оставити човјека праведника. Бог хоће да се бринемо и о браћи својој, која су у сиротињи, у бједи и невољи, па да гладне нахранимо и жедне напојимо, и голе одјенемо, и да помогнемо сваком, коме треба наша помоћ. Хоће да бранимо земљу, у којој смо рођени и да нам је завичај увијек дичан и слободан и т. д.¹⁾

Србадијо, тако је наш српски просвјетитељ и архијепископ св. Сава зборио и творио.

А сад мили српски роде и народе, од свега срца и душе, а из српских груди кликнимо:

„Просто да си Немањићу Саво!
Проста душа твојих родитеља
Проста душа и честито тијело,
Што носили свијетло вам било!
Што радили све вам свето било!“

Амин.

У манасти. Гомионици, 1894.

¹⁾ Читанка за III. разред српске школе — издање 1893. страна 18.

О МОЛИТВИ ГОСПОДЊОЈ.

Практично настављање из вјеронауке за I. разред основне школе.

Пише: поп Јован Гргурувић

I.

Призив.

(Појам о Богу, као: створитељу, све-могућем и милостивом оцу, који станује на небу).

Ко је отац свију људи? — Ко се брине за све људе? — Шта смо ми дужни за то Богу? — (Ми смо се за то дужни Богу молити). Шта треба пред сваком молитвом учинити? — (— прекрстити се). Којом се руком ваља прекрстити? — Дед прекрсти се ти, ти, ти,

ти. . . Је ли само један Бог или има више Богова? — Колико Бог има лица? — Како се сва та три лица зову једним именом? — У име кога се ми крстимо? — (— у име св. Тројице). Можемо ли Бога видјети? — За што? —

Сад учитељ изнесе грумен земље и пита: шта је ово? — Шта расте из земље? — (дрво, трава, жито. . .) Шта има још на земљи? — (камења, воде. . .) Ко живи на земљи? — (људи и животиње). Кад стојимо на пољу, шта се види горе

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

изнад нас? — (небо). Шта има у ноћи на небу? — Шта — у дану? — Можемо ли одавде ми дохватити до неба? — А кад би се попели на какво велико брдо, би ли онда могли? —

Пазите дјецо!

Донста нама се чини да се небо свуд око нас по брдима додирује са земљом, а то није истина. То се нама чини за то, што ми не можемо да очима даље видимо, јер, кад би се ми на које хоћете од овијех брда попели, нама би небо и онда тако исто далеко стајало, као, што стоји и одавде испред школе, (Сад опет учитељ, показујући руком на сто пита). Ко га је градио? — (дрводјелац). А шта је дрводјелац? — (човјек). Је ли човјек тако и небо начинио? — (није); јер како би начинио небо, кад не може до њега дохватити.) Тако је дјецо. Човјек није начинио небо, нити ишта, што је на небу, а тако исто ни земљу, нити на њој: брда камење, долине, дрвећа, траву, животиње и тд. Човјек није ни себе начинио. Један је само, који то може све начинити и начинио је, и, то је *Бог*. Но Богу, кад нешто учини, не каже се, да је учинио или урадио, као човјеку, него се каже: *Бог је створио* И тако: *Бог је створио небо и све, што је на небу; па онда: Бог је створио земљу и све, што је на земљи; И по томе кажемо: Бог је створитељ; а све остало су Божија створења — Ко је створио небо? — Ко је створио земљу? — Ко је створио сунце, мјесец и звијезде? — Ко је створио свакога човјека? — Како се бог зове? — (створитељ. А како се зове све остало? божија створења или свијет).*

Пазите, дјецо, сад даље!

Човјек, ако жели да ради, он мора најприје да научи, како треба радити; па кад је већ добро научио, онда му

даду, да ради неки посао. А да би човјек нешто научио, треба добро да пази и да се труди; па и кад мисли да је већ научио, и онда треба му се доста трудити и мучити, док нешто изради. Тако н. пр. дрводјелац, који је овај сто начинио, морао је најприје учити занат, и кад га је научио, онда је почео лијене столове градити. Дрводјелац овај сто није од један пут начинио, него је морао провести доста времена и доста муке и труда поднијети, док га је начинио. Исто је тако и код свију осталијех људи, који и друге разне ствари израђују. Но, кад Бог нешто ради, већ није тако. Богу се не треба ни за што учити и трудити. Бог све зна и све може. Он треба само да нешто хоће, и то буде. Тако, у почетку он је хтио да буде небо и земља и све што је на на небу и на земљи, и било је. Нико осим Бога не може, све што хоће; и по томе кажемо: *Бог је свемогућ*. — Ко је у почетку створио небо и земљу? Је ли се Бог трудио, кад је свијет стварао? — Ко може све, што хоће? — Због тога како ми Бога зовемо? —

Пазите даље!

Као год, што Бог може све да учини, и као што је све створио исто тако Он, је и *велики*. Бог је већи и од неба и од земље; Бог стоји на небу. Небо је свуда изнад земље, и око земље, и по томе: *Бог је свуда и на сваком мјесту*.

Он је, дакле, увијек сасвим близу нас и све чује и види, што ми говоримо и радимо. Он зна и што ми мислимо,

Ко је свијет створио? — Због тога како ми Бога зовемо? — Ко може све, што хоће? — Због тога како се каже Богу? — Шта је Бог? — (дух). Је ли Бог вазда сасвим близу нас? — Чује ли Бог све што ми говоримо? — Види ли

Бог све, што ми радимо? — Зна ли Бог и шта ми мислимо? —

* * *

Које нас створио? — Би ли ми могли живљети да не једемо и не пијемо? — Шта ми обично једемо? — (хљоб, месо, сир, масло, јаја, млијеко. . .) А шта пијемо? — (воду, вино). Све се то, дјецо једном ријечи зове *наша храна*. Исто тако, ми не би могли живљети ни без дисања ваздуха (вјетра,) те по томе и ваздух је наша храна. Како се зове све што једемо и пијемо? — Је ли и ваздух наша храна? — Шта облачимо нâ се, да се оачувамо од зиме и врућине? — (хаљине). Од чега мијесимо хљоб? — Од чега добивамо брашно? — Гдје роди жито? — Ко је створио земљу? — Ко је створио жито? — Од куд добијемо млијеко? — (од краве, овце, козе). Ко је створио те животиње? — Од куд добијамо вуну? — Од куд добијамо воду? — (од кише). Ко даје кишу? — Ко је створио ваздух? —

— За то што је Бог све створио, како се Он зове? — (створатељ). А остало све како се зове? — (Божија створења)

Пазите дјецо!

Од свију створења, ми, људи (а то су: људи, жене и дјеца) Богу смо најмилији. Остале ствари створио је Бог ради нас, т. ј. да се ми, њима користимо. Тако н. пр. створио је земљу, да по њој ходамо, а небо, да нас покрива и чува. Створио је на небу сунце, мјесец и звијезде, да нам свијетле дању и ноћу, а земљи рекао је, да расте из ње свакојако зеље за кување, траве за сјено, дрвеће за ложење ватре и за грађење разних ствари, као: столова, столица, клупа, табла, греда, и т. д., па онда створио је животиње, ко је ми код куће држимо, да нам дају месо, млијеко и вуну, да тегле

кола и рала (плугове). Све то учинио је Бог тако из велике своје љубави и милости, коју има према нама и за то кажемо: *Бог је милостив*. — Људи, жене и дјеца, како се сви једном ријечи зову? — (људи). Која су створења Богу најмилија? — На чију корист створио је Бог остале ствари? Због чега је Бог све остало створио на нашу корист? — (због своје велике љубави и милости, коју има према нама). Због тога кажемо Богу? —

Пазите дјецо!

Осим свега тога, Бог је нама дао још и разум (папет), по коме знамо, шта је добро и право, а шта није; и заповиједио нам је, да чинимо све оно, што је право и поштено, а да се клонимо свега, што је рђаво и неваљало. Ко не слуша Бога и не чини по тој Његовој ријечи, Бог се на њ' ерди и често пута га казни, па буде болестан, невесео или изгуби имање. Но како ми, људи не можемо вазда довољно бити паметни, те често погријешимо, т. ј. учинимо оно, што не ваља, из незнања, Бог је рекао, да Му се молимо, па да ће нам такове погрешке опраштати и да ће нам давати вазда све, што нам треба.

Ко нам је дао разум? — Шта ми знамо по томе нашем разуму? — Како нам је Бог рекао да радимо? — Шта буде с онијем, који не слушају Бога? — Шта треба да радимо за погрешке, које чинимо по незнању? — Ваља ли се молити Богу и за остало, све, што нам треба? —

Велимире! устани! Кад би ти сад рекао: дај ми таблицу, били ми знали од кога је тражиш? — А кад би потражио таблицу од Љубомира, како би је искао? — (Љубомире, дај ми таблицу). Тако је. Кад се хоће од некога нешто да иште

или моли, треба га најприје зовнути по имену, па онда искати или молити оно што се хоће. Тако ми радимо и кад се Богу молимо. Ми Бога у молитви призивамо овако: *отче нашъ иже еси на неbesкѣхъ*. — Кад хоћемо од кога што да да иштемо, шта треба најприје да учинимо? — А кад се Богу молимо, требали и Њега да зовнемо? — Како се Бог у молитви призива? — (Одговор на ово питање треба неколико ђака да понове, док се текст утврди на памет).

Како оно рекосмо да Бога у молитви призивамо? — Која је прва ријеч у томе призиву? — (отче). Би ли могли ми ту ријеч и другчије могли казати? — Ту ријеч ми би другчије могли казати: (*отац*). Која је друга ријеч у призиву? — (*нашъ*). Која је трећа ријеч? — (*иже*). Ова би се, дјецо, ријеч другчије могла казати: (*који*). Како би се ова ријеч иже могла другчије казати? — Која је четврта ријеч у призиву? — Пета? — А која је шеста ријеч? — (*неbesкѣхъ*). Како би се ова ријеч могла другчије казати? — (*небесима*). Дед

још једном кажи, како се Бог у молитви призива, ти! — Све ми то сад другчије кажи, ти! (Оче наш, који си на небесима), Ко је отац свију нас? — Кад је Бог отац свима нама, шта смо ми Богу? — Гдје Бог станује? — Кад кажемо да је Бог на небесима, шта то значи? — (значи да је Бог свуда). Ко је створио све што видимо и не видимо? Како се једном ријечи зове све што је Бог створио? — (свијет). Од свију створења која су Богу најмилија? — Шта је нама дао Бог више, него и једном другом створењу? — (разум). Шта нам је рекао Бог да радимо? — За погрешке, које учинимо по незнању, шта нам треба радити? — Ко нам даје све што нам треба? — Да нам Бог даје увијек, што нам треба, шта ваља да радимо? — (ваља да се Богу молимо). Кад хоћемо да се молимо Богу, шта треба да радимо? — треба да Га призовемо). Како се Бог у молитви призива? —

Запамтите, дјецо, добро то како се Бог у молитви призива. Други пут казиваћу вам, и како се треба Богу молити

СВЕШТЕНИЧКИ БЛАГОСЛОВ.

— По руском. —

Не може човек равнодушан бити када види, да они људи, који се називају хришћанима, пренебрегавају свештеников благослов. Многи људи не пренебрегавају овај благослов намерно, него понавјише е тога, што не знају важност и значење свештеничког благослова.

Откуда води свој почетак благословање? Од самога Господа Исуса Христа, Који је сам често делио благослов руком. Тако, када је Он једном хтео, да нарани народ са пет, а други пут са седам хљебова, то је прво благословио хљебове и рибу. (Лук. 9. 16.). Када су к Њему донели децу, да их се дотакне, Он дозвавши их к Себи *и загривши их, мешну на њих руке те*

их благослови“ (Мар. 10. 16.). Други пут: када је Господ Исус Христос са својим ученицима држао тајну вечеру, пре него што им је дао тајанствени хлеб и вино, Он их је (т. ј. хлеб и вино) прво благословио руком (Мар. 14. 22—23). Напоследку пак, последњи Свој благослов руком, дао је Он, као што из светог Евангелија знамо, Апостолима Својима, када се уносаше на небо, тамо стоји овако написано: *„и подигнувши руке своје, благослови их“* (Лук. 24. 50.).

Свети Апостоли, као прејамници земаљског служења Спаситељевога, са дужношћу приповедања, примише у једно од Њега и делење благослова руком. Знамо да је Господ Исус Христос

WWW.UNILIB.RS

после славнога воскресeња свога бавио се на земљи још пуних четрдесет дана, и за тих четрдесет дана јављао се Он Својим Апостолима и Ученицима, разговарао се с њима о тајнама царства Божијега, и откривао им је, какво треба да буде устројство цркве Његове на земљи; (Дјј. I. 3.) том приликом Он је без сваке сумње, наредио им, да деле благослов руком. Апостоли су пак фактично употребљавали то делење, н. пр. при свршавању бескрвне жртве, о чему сведоче састави св. литургија из доба Апостолскога, који нам је остао од св. Апостола Јакова брата Господњега, тако исто потврђује то и састав св. литургија, св. Василија Великога и св. Јована Златоустог, које су такође састављене по угледу на апостолску литургију, и на основу св. предања, које у оно доба бејаше још живо у срцима верујућих.

Без сваке сумње су св. Апостоли употребљавали благосиљање руком и при благосиљању народа, и ма да за то нема позитивног доказа у св. Писму, а то може бити с тога, што је у оно доба благосиљање руком био сасвим, један опште употребљавани, обичан акт.

Сви архипастири и свештеници — као прејамници апостолске службе — у прва четири века христијанства употребљавали су овај начин благосиљања руком, који је несумњиво прва генерација прејамника апостолске службе од самих Апостола, као *заповед* примила¹⁾.

Сада пак, када је црква Божија савршено уређена на земљи, по жељи и намери Спаситељевој и по установљењу Духа Светога, Који вазда благодатно у њој живи и управља њоме преко архипастира и свештеника, не налазимо у њој ни једне важније тајне, ни једног обреда, или у опште ни једног општег богослужења, при коме се не би употребљавао свештенички благослов са руком; он се такође употребљава и при благосиљању народа.

Из до сада реченога јасно је, како велику важност има свештенички благослов руком (рукоблагословење), када се он ето употребљава у самим најважнијим тајнама, у обредима и молитвама црквеним, које обухваћају и освећују

цео круг нашега живота од рођења до смрти. Заиста је света црква имала у виду заповед и пример Спаситељев, када је то рукоблагословење у употребу завела. По томе, не благосиља свештеник сам од себе, нити у своје име, него његов благослов добија своју благодатну и освећујућу силу од Источника милости и добара, Господа Исуса Христа. Због тога је и св. црква наредила, да свештеникови прети при благосиљању онако склопљени буду, како би облик њихов изобразивао спасавајуће име Исуса Христа, кроз које нам је с неба послан сваки благослов небесни и земни²⁾.

Рука свештеникова која дели благослов, освећује се у св. тајнама и има у свако доба и на сваком месту освећујућу силу, јер се свугде налази Онај, у чије се име дели благослов. Зато христијанине, не занемаруј благослов свештенички, јер он има важно значење и силу, ако се са вером прима. На пример, ако се на пут спремаш, а ти отиди прво свештенику, и замоли га, да те благослови при поласку, — и буди уверен, да ће ти пут бити брз и срећан. Ако си наумио, да започнеш какво дело, а на путу ти стоје многе сметње, препоне или неподвижене случајности, које могу лако осујетити успешан ток и свршетак твога дела, ти се не стиди отићи к служитељу Божијем, с њиме се саветовати и од њега благослов замолити, и када те он именован Божијим благослови, буди тврдо уверен, да ће ти се посао срећно свршити. — Ти идеш путем и муче те разне мисли, шта и како да чиниш у овоме или ономе послу, или те окупише твоје домаће бриге, те незнаш сам шта да чиниш, баш у тај мах се изнекада сретнеш са свештеником, у томе случају ни пошто не прођи равнодушно поред њега, него му се поклони љубазно и замоли га, да те благослови и по томе иди даље својим путем, потпуно уверен, да ће благослов, који си од свештеника примио, мисли и намере твоје к добром и срећном крају управити. И у опште у свако доба и на сваком месту, када долазиш у додир са свештеником, ако од њега замолиш благослова,

¹⁾ Ово мишљење потврђују речи св. Василија Великога, који овако говори: „на основу каквога писма благосиљамо и воду за крштење и јелеј ради помазања, па и самога онога кога крстимо? Зар не на основу прекутаног и тајног предања?“ [О Св. Д. гл. 27. пр. 97].

²⁾ Свештеник при благосиљању претима иницијале: ІС ХС т. ј. кажинут исправи као І, велики прет савије на облик С, палац прекрети преко прета што је до малага Х, а мали опет савије на облик С, и тако благосиља свагда.

поштујући и уважавајући чин његов, знај да ће те и свугде Божији благослов пратити.

Из свега до сада реченога, види се, како неразборито поступају они, који не маре за свештенички благослов. Зар она рука, која учествује при свршавању самих великих црквених тајана, у којима се под видљивим знацима дају нама невидљиви и благодатни дарови Светога Духа, ради нашег освећења и просвећења, велим та рука која своди благослов Божији, зар није

достојна поштовања? Љубећи, из поштовања, руку свештеничку, не одајеш тиме поштовање свештеној особи, него светој цркви, којој он служи, односно одајеш почаст и славу самоме Господу Исусу Христу, чији образ свештеник на себи носи.

„Духовна вест“.

Р. Стефан С. Илкић,
учитељ.

ВЕЛИКОПОСНЕ И ВАСКРСЊЕ СВЕЧАНОСТИ У ЈЕРУСАЛИМУ.

(Наставак).

Сала није много велика, али је богато, раскошно и укусно намештена. Сала је сва застрта лепим ћилимом, а на челу сале, на северној страни, у дувару начињен је леп балдахин — трон са свиленим жуто-црвеним у источном укусу завесама, које подржавају, такве боје, шнурови с великим кићанкама. Какве су завесе на трону, такве су и на свима осталим прозорима и таквом истом су материјом опшивени сви дивани и столице. Испод балдахина на узвишеном од три ступња амвону, стоји једна велика столица опшивена црвеном кадифом и оивичена златним шеритом и кићанкама — ресицама. На наслоњачи те столице стоји лепо извезен велики патријаршки грб; а на врху круна — митра. Од трона десно и лево стоје велики дивани за архијереје, а до њих свуда поред дуvara и на средини сале све опшивене столице. На средини сале намештене су столице у дугачком, колико је сала, квадрату, тако да леђа бивају леђима окренута, а лицем се гледају с патријархом они, што су пред њим, а они други са онима што седе уз дуварове. С десне стране патријарха, до архијерејског дивана, стоји још једна велика, столица, налик на ону на којој сједи патријарх само што је на овој, на наслоњачи, место грба, фино израђено цвеће и два писмена П. Н. Ово је, јамачно, руски какав поклон бившем патријарху Никодиму. Од слика има Султанова и руског цара и царице.

Патријарх Герасим, то је висок, сув, преномањаст, смучлог лица са орловим носом, доста

симпатичан човек од средњих година. Због слабог вида носи свагда наочаре. Родом је Арапин — од белих Арапа. Гозори само арапски, француски, грчки и турски. Карактера је веома меког и благог тако, да сваки ради ко шта хоће; Због тога се поговара да ће га променити. Служби врло лепо, благоговјено и веома разговетно чита молитве и говори узгласе тако, да ако и најмање штогод знаш грчки, можеш га врло лепо разумети. Али је веома, што но веле Руси за њим са собом — заљубљен у себе. Целог свог служења, он само испупчава преа, намешта крет и панације, своје бркове, обрве косу и браду, Косу има веома дугу а браду кратку. По некада то тако бива, да предетојећима долази чието стидно.

Кад смо дакле, сви поседали, послужили кољивом Св. Тодора, за тим слатким и донеше ракију — ликер разне сорте. Док смо се ми овим послуживали, пространи, као нека сала, ходник пред салом, напуни се ђака из мушких и женских грчких школа. Кад узесмо сви ракију отпоче ђачки хор да пева патријаршијску химну, коју смо сви, па и сам патријарх, стојећи с чашом у руци саслушали. Кад је хор свршио химну, патријарх је изговорио кратку реч у којој је благодарио, од душе и срца, својој братији, на многобројној посети — које му је давало уверење о њихној љубави и преданости према њему. За тим је испио ракију и седе, а и ми сви следовасмо његовом примеру. Тада приђоше манастирски и црквени ђаци — чираци — ис-

кушеници, све два и два обучени у монашко одело, а од световних цркава у световно одело. Њих су предводила три, европски обучена грађанина — учитељи ових ђака. Тада један искушеник, у име својих другова, поздрави Патријарха кратким поздравом, на грчком језику, а после њега, један од тих учитеља поздрави га на арапском језику, и онда прилазише сви редом, све два и два метанишући, љубише Патријарху руку.

За овима одмах приступише учитељи са својим ђацима. После мушких ђака, приђоше женски. Деца су била сва обучена у ситцево плаветно с белим пегама одело, и с расплетеном косом пуштеном низ леђа. Напред су ишле три одрасле девојчице. Две су носиле, на застртом служавнику, фино извезено јастуче, а за њима остале ученице све две и две. Кад су ове три прве пришле Патријарху, тада је једна од њих поздравила Патријарха и замолила да, у знак поштовања, изволи милостиво примити њин сопствено ручни рад, који му оне, као одане кћери свесрдно поднесе. Тада оне две поднесу Патријарху јастуче и он га прими, заблагодари се и мету га на трон. Тада су почеле ученице да прилазе руци а одраслије су за све то време певале. На вратима при изласку из сале, деца су добијала пуну своју мараму разних шећерлема. У то време дође један монах са једним стаклом особитог облика, те окропи Патријарха и све редом ружичном водом. То је знак да се свршава свечаност. За овим донеше нам каву. После каве приђоше архијереји и пољубише се с Патријархом по три пута у лице и онда архијереј Патријарха у руку а патријарх њега у образ. За ови ма приђе духовенство, љубећи Патријарха у руку а он свакога у образ. На вратима при излазу из сале, један монах свакога је кропио ружичном водом. После духовенства, прилазили су грађани, и тако је целог дана примао честитке и од Хришћана, и од турака и од Евреја.

Тог дана на повечерје, дошао је Патријарх у Воскресенски храм просто, без велике параде и у извесно време читао Акатист Богородици. Код грка је обичај, да за прве четири недеље сваког петка, читају на повечерју Акатист Богородици, разделивши га на четири дела, тако, да сваког петка читају по три икоса и три кондака, а пете недеље очита се на бдењу цео

Акатист. Тако су почели и у београдској Саборној цркви да практикују, благодарећи настојавању покојног доктора Папакостоулуца.

На Тодорову суботу, у 12 сати ноћу била је архијерејска служба на гробу Христовом и било је много причасника. Ко хоће да буде на литургији на гробу Христовом, он мора доћи у вече и ноћити у цркви, јер Турци у 7 часова у вече затварају цркву и тек рано у јутру отварају. Кључ од цркве код њих стоји, и они отварају и затварају. На гробу Христовом служби се свагда у пола ноћи, и то служе прво православни, па онда католици и Армени. Тако то бива сваки дан. Кад служи свештеник, тада гроб бива и престо и проскомидија; а кад служи архијереј, онда гроб служи само за проскомидију, а престо због тескобе бива у црквици св. Аранђела бр. 3, који је направљен од једног дела од оне плоче, којом је био затворен гроб.

Тог дана, на Тодорову суботу, у 1^{1/2} час по подне, дође Патријарх свечано с литијом, у Воскресенски храм. Пред литијом иђаху четири каваза, исто онако као што смо пређе описали, за њима духовенство у два реда, међу њима архијакон са подигнутим патријаршеским штапом, за њим крет а за свима патријарх са свима орденима, и за њим иђаху архијереји и народ. Пред црквом дочекала је ову литију, у два реда упарађена, турска војска. Како се од уласка у храм долази одмах на „камен помазања“ то је браство Гроба Божијег обучено у одежде са иконама, крстовима и рипидама, дочекало Патријарха на том месту. Ту Патријарху обукоше адеву, свилену богато исекићену мантију, а ђакон му даде кадионицу и он окади камен помазања и предстојеће, па целивавши камен, окрете се Гомоти, и три пута прекрети и онда га поведоше Гробу. Два су га ђакона једнако кадила, а он је благосиљао на све стране. Кад су дошли пред „Кувуклију“ — капелу, у којој је Гроб. свештенство стаде у два реда између „Кувуклије“ и Воскресеног храма, а патријарх скинув панакамилавку, уђе у „Кувуклију“ да целива Гроб. Кувуклија је и споља и изнутра сва осветљена са небројно много кандила и свећа. После кратког времена, почеше улазити два и два, први архијереји, па за њима духовенство; кад једни изиђу други улазе, и тако док се сви не изређаше. На вратима од „Кувуклије“ стоји

један монах, и при изласку свакога кропи ручичном водом. Патријарх је једнако стајао код Гроба, догод се нису сви изређали. Најзад изађе и он, и доведоше га у Воскресенски храм, где се одмах отпоче свечано вечерње с литијом.

„*Хамен помазања*“ то је једна мермерна плоча величине човечје, положена на месту где су Јосиф и Никодим скинувши тело Христово с крста, метнули га на камен-плочу и помазивали мирисима, увијали у плаштаницу спремајући Га за погребљење. Око те плоче стоје велики подсвећњаци са великим свећама од православних, и ермена, па онда спровод жица преко плоче од источних подсвећњака и закачена за западне и по тој жици овешана кандила у лепим, особитог облика, феђерима, како не би ветар гасио кандила, јер је то место баш пред самим вратима црквеним.

„*Кувуклија*“, то је једна веома лепа и споља и изнутра, украшена капелица, у којој је Гроб Христов, а која се налази на западној страни од Воскресенског храма, у великој петокатној са галеријама „*ротонди*“, коју завршује велико кубе, офарбано плавом бојом и искићено златним звездама. На самом врху кубета, пролази светлост ради осветљење храма. „*Кувуклију*“ украшавају и мале свеће и кандила на средини над улазом од пола православни а од пола горе католици, десно од уласка, од доле до горе православни, а лево ермени. Пред Кувуклијом стоје велики подсвећњаци, с десна и с лева, православних два, два католички и два ерменски. Кад бивају литије и оваки дочеци, то сви пале своје свеће и католици и Ермени, а тако чине и православни кад они имају свечаности, у овоме су солидарни. Кувуклија је подељена на две капелице. Улазак је од источне стране, и одмах се улази у црквицу св. Анђела, који је одвалио плочу од гроба. Ту имају два прозорчића округла, кроз којих Патријарх издаје ватру, која се јави на вел. суботу на Гробу Христовом. Ту на средини начињен

је престо од једног дела оне плоче, којом је био затворен Гроб Христов. То бива престо, кад служи православни архијереј односно Патријарх. Из те капелице улази се кроз веома низак улаз у капелицу, где је сам Гроб. Гроб је на десној страни од уласка. Ту је тескобно тако, да једва тројица могу стајати. Та мала капелица завршује се кубетом, и сва је искићена кандилима ове шаним о небо, а тако и у црквици св. Анђела, иначе ништа се не би могло ни видети, јер нема ни прозора. Гроб је тако низак, да кад служи свештеник и проскомидисе, мора да клечи на јастучету. Тако раде и архијереји.

Кад се, дакле, отпоче вечерње, тада два ђаконa обукоше преко стихара и орара још јадну одежду, налик на свештенички фелон западне цркве, само што је кратка до појаса. То је одежда од подугачке широке, колико су широка леђа, материје, па је онда на средини пачињен прорез као на епитрахилу, како ће глава проћи, и кад је ђакон обуче, она му једном половином покрије груде а другом леђа до паса. На грудима је извезен архиђакон Стефан, а на леђима васкресење Христово. Ову одежду облаче само на свечаном вечерњу. Овакву одежду имају и ерменски и коптски ђакони, само они носе још и митре.

Ова два ђаконa, дакле, тако обучена, за време појања Господи возвахъ, окаде Воскресенски храм и Гроб, па после када сва остала св. места не гледећи коме припадају, православнима или којој другој хришћанској вероисповести, а то исто чине и ђакони осталих хришћанских цркава.

Вечерње је ишло истим редом као и код нас. На входу обукло се све свештенство преко њих 50. и појали су свѣте тихии. Патријарх је стајао у своме столу у мантији. После вечерња, које се је свршило тек после четири сахата, Патријарх је био испраћен, уз звоњење звона, оним истим редом као и што су га довели. Војска турска стајала је упарађена и одавала почаст.

(Наставиће се).

КРСНИ ХОД (ИЛИ ЛИТИЈА).

Шта је крсни ход и каквим мислима и расположењем ваља ми у њима да учествујемо?

Крсни ход, у смислу заједничке молитве, дело је велике хришћанске побожности и плод радње у срцима вери Хри-

ствој. Сила те вере, која је сама по себи једва, необично је разнолика по својим појавама. Од скривене молитве срца човечијег у затвореној клети, она се рапростире до заједничких свечаних служења у пространим храмовима. Но и то је мало за веру у Бога. Кога не ограничава ни небо небеса; вера захтева под отвореним небом, славити Господа и Спаситеља, хоће да у нерукотворним храмовима природе умоли Створитеља, свега што се види и не види. Такви вид богопоштовања, потпуно одговара и духу православне Цркве. Онај, који хоће да богопоштовање ограничи једино на усамљену молитву, тај несумњиво сведочи, о том не познавању православне цркве и њезиног живота. Господ је рекао: *Где сте двоје или троје сакупили у име моје, ту сам Ја у средини вашиј*. Он нас је сабрао у једну, саборну Цркву, даровавши јој пастире и учитеље, да сви једно буду по Њему, и, да вођени вођама црквеним, узрасту до пуног узраста Његовог. Према томе, када иде крени ход, то јест, када подначалством архипастира, иде освећени збор свештеника са црквеним светињама; када се уз брујање звона разлежу умилне црквене песме из уста побожног народа без разлике стања, пола и узраста, онда ми пред собом видимо, истина умањену, али јасну слику православне цркве.

Крени је ход још жива слика католичке [православне] цркве, но још верујуће, — која мужапствено ступа небесном отачаству. Живећи на земљи, ми немамо здрк прекывающгw града, но градсцагw кзыскѣмъ, смѣже содрѣтелъ естъ Богъ (Јевр. XIII, 14. XI, 10. 13). Не везуј се једино за земљу, о хришћанине! ти предопредељени грађанине царства небеснога. Погледај на крени ход, и сети се твога

земаљског путовања к' небу, под знамењем часнога крста! Земаљска војска се труди, да се своме непријатељу одупре својим устројеним и густо збијеним редовима, под вођством искусних вођа, са слогом и заједничким одушевљењем. И заиста, та ће војска само тако моћи победити, ако сваки на свога ближњега као на саратника гледао буде. Војник који иступа из строја, сигуран је пљен непријатеља, као и овца, која напушта стадо, што је несумљива жртва дивљих зверова.

И евангелије и природа, једнако нам налажу, да се радујемо са радоснима и плачемо са плачућима. Па чиме ћемо ми боље испунити ову заповед, ако не учешћем у свечаним ходовима војујуће цркве? И чиме ћемо боље на себе привући радосни и милостиви поглед Цара небесног, ако не заједничком молитвом целога града или села, за време крених ходова? Колико се том приликом побожних руку диже к небу: колико се умилних гласова уздижу к' Живећему на небеси; колико срдаца жедни са благословом и благодаћу Божијом? Па зар Бог не ће услишати топле молитве изабраних својих, који Му се моле? О, хоће, зацело хоће! За то су, ето у цркви Христовој, од давнашњих времена литије, крени ходови, као у опште заједничке молитве ван храма у сталној употреби. Првенствујући хришћани свршаваху такве ходове или по случају какве опће радости, и, пр. по случају преноса тела кога светитеља, или по случају освећења храма; исто тако и у случају каквих невоља, суше, потопа, глади, навали непријатеља, умножавању јереси и раскола. О! како је све то добро и достојно цркве, која се радује са радоснима, и плаче са плачућима! Али, на жалост

много нам хришћанин не ће да разуме лепу православну цркву. Они нису вољни бити правим члановима војујуће цркве, — не радују се са радоснима, не плачу са плачућима. Они су мртви удови живог тела, суха гранчица зеленога дрвета безживотни атом, који се оделио од хармоничног живота васелена.

Но будимо беспристрасни. Није сваки, који учествује у хорovima црквеним, истинити члан цркве Христове. Јер да би учешће у крсним ходовима за нас било спасоносно, нужно је да ми то чинимо не из љубопитства или из цуког обичаја, него као живи чланови цркве, т. ј. испуњени вером, надеждом и љубављу Божијом. Нека су срца наша испуњена том приликом, само кајањем, милосрђем и другим хришћанским врлинама! Нека се уста наша стварају само на молитву, и не на сујетне разговоре, којих, на велику жалост, врло много виђамо приликом наших ходова. Једни иду савршено несвесно, а

други, истина спољашње славе Бога, но срце же ихъ длаче гостонтъ ѿткъ Негѡ! А како је страшан приговор Христа Спаситеља за све оне, који тако чине! Есе четѣтъ Мѡ, говори им Господ, тешко их карајући. Најпосле има их и таквих, који се крсним ходовима придружују неочишћена срца сузом покајања и скрушене молитве. За све такве, крсни ходови не доносе жељена плода: мира, среће и блаженства душевнога.

Према томе, у крсним ходовима православни хришћанин дужан је учествовати са правом побожношћу, са тихом радошћу у срцу, топлим молитвом и искреним кајањем за своје грехе и о людскиѣ невѣжествиѣхъ*).

По руском.

Жарко Ј. Поповић.

катихета.

*) Код нас скоро и не врше обред крсног хода, изузев велике празнике и храмовске славе. Мјесто тога, по селима се држе у љето т. зв. „масла“ т. ј. молитве за љетину, али ни то не постоји у свима парохијама. (Ур.)

ЗАПОВЕСТИ ГОСПОДЊЕ.

Преписао Јоца Ердељан у Санади.

Рече Господ: све ће проћи, али ваши греси не ће нестати. И ко буде чуо и видео и веровао, тај човек не ће погинути через безакоња ваша. и моје свете недеље које ви не држите како вам се достоји. Послао сам вам тешке воде, без реда, те ће изићи њен ток, по том глад и смрт, која је њежна међу људима, и марвама вашим. Видим на небу и на земљи гњев над вама чрез безакоња ваших, чрез моје свете недеље коју ви недржите и не светите свим чистим срцем; у цркву не идете и свете службе не служите, него, још вас моли ђаво да радите; с комшијама, свако зло чините, што га у срцу имате, не ће те да се покајете и да се помирите, док сунце не седне. У суботу у очи Недеље, сви да се помирите и примите, добре мисли у срцима вашим и сви да идете у свету цркву јадни и поносни. Не мислите другчије,

него како сване у Недељу, једни на свадбу, други у лов, трећи на пијанку и трговину, на пашу и на свако безаконије и на сведоѣбје лажљиве и неправедне. Што сте тако од ђавола преварени, и незнате, да сам ја вама послао сваке власти земаљске, и рода да се наједете, па да захвалите Богу сви, а опет неразумете него примате неваљале речи у срца наша; через тога хтео сам да вас погубим са земље через ваши безакоња и через моје свете Недеље, коју не светите. Мислите да не треба свету Недељу светити. Заповедно сам једноме Анђелу, да затруби три пута, да се затресе сва земља, тако ћу вас погубити све са овога света. Али помилова се на Исуса Христа клечећа на колени предамном, са дванаест хиљада легеона ангела са светим Јованом и са пророцима, молиду се предамном да вас не погубим, не

повећене и не покајне. Тако сам се окрено, ако сам и почео да вас упропасти, зашто ме је жао за вама. Опет једаред рекао сам вама, ако се нећете покајати, узећу род земаљски и род винограда и воћа; после осушићу воду, да немате шта пити и трпићете муку вечну. Зашто сте згодно тако учинили, не љубите један другог извлачите службу, од слугу, и сиромаха не ће те да помилујете. Свету цркву не светите и непоштујете, него ето се одпадисте, од вере, и чините безаконије. Дао сам вам световање, не припознајете, јер ја сам за 6. дана створио небо и земљу и опет сам послао анђела Гаврила у Јерусалим да благовести Матери мојој о рођењу Моје. У недељу крстио сам се у Јордану реки, даровао веру моју, да видите веру добру, како ће се од греха са опроштењем одпунити и очистити Адаму и Еви мука вечна, и опет ја судим живим и мртвим. Ја ћу одбити праведне од грешника, као пастир овце од коза, и поставићу праведне с десне стране, а грешнике с леве. Послаћу грешне у муку вечну, и опет рекао сам вама: Свете Среде, која је матере моје да постите, и зато не ће те тврдо веровати, да ће те о страшном суду изаћи пред отца небеснога. Зато од ове књиге неће вам се више послати, ако се не ћете: покајати, отвориће вам се небо и земља и пустићу кишу с ватром у месецу фебруару и изгорећете сви са земљом. И кад то буде, бићете у помрчини како нећете видети један другог, и пустићу на вас сјајне муње и грмљавину, и онда ћете изгорети са земљом. И послаћу вам црне птице, које ће снети крв вашу као пијавице пак ћете ићи на гроб мртвима и викаћете. Устајте мртви из ваших гробова, да ми уђемо ујутра, и горко ћете плакати, јербо морате трпити казну од Бога через безаконја ваших. Па ће се чути вриска до неба, ја ћу окренути лице моје од вас, као да вас не чујем, зашто сте се тако злобно начинили и неверни. Зар вас није стра' док се земља отвори, пак ће вас прождерати. Како ће те одговарати на страшном суду и како се не можете безаконја ваших окајати. Али покајте се и немојте бити лицемерни и злобно један на другог. С комшијама да будете на миру и у слози, немојте се клети именом Божијим бадава, него чувајте свету цркву и помилујте сиромасе, и удовице да надгледате који можете. И они су жалосни, који опадају свештенике и

калуђере, јер они су слуге Божије, макар да су грешни, њихи греси остају код њи'; али служба иде чиста пред Бога, јер се они моле за вас, а ја ћу се смиловати, па ћу вам опростити грехе праотица ваших, који вас чувају од свакога зла и од сваке беде. Проклет да је онај човек, који ради у Недељу, проклет да је овај човек који отима туђе, да се богати, зар невидите ви слепи, док скупите богатство с неправдом, доћићу једну ноћ и узети душу вашу, а благо, коме ће да остане? — онима, који се нису трудили, а ви идете у муку вечну. И сваки човек да је проклет, који у цркви говори, проклет онај калуђер и калуђерка, који љубодјејствују. Рекао сам боље, да вас мати није родила с таким грехом, а опет ја сам по имену матере моје, не серафими имена Јована крститеља. Много ова света књига коју сам вама послао и није из ума човечија, него од оца небеснога, вероватно послао сам христјанима, јербо, ако би који човек веровао свим срцем и који би рекао, да је из ума човечија, онај да иде на судно место, пак да се са Јудом помеша, који су ме разапели и да се сруши у суд. Опет благо онима, који ће тврдо веровати заповеди моје, они ће имати живот, и благословен ће бити и од сваке ће се сласти наситити довека Проклет свештеник читаоц, који ову књигу неће читати у свету Недељу и да да написати ове речи из ње. Благо онима, који ће написати и купити и дати по свим селима и по црквама, онај ће имати опроштеније чрез праотческих греха, и биће помилован у царству небесном. Ја сам на небу и на земљи, опет рече за оне, који милостињу сиромасима недеље, неће бити помилвани од Оца Мога небеснога, заповести Господње вере. Покајте се, док нисам омрзнуо на вас, зашто онда немате да избегнете са саветницима вашим, да се помирити у народу именом Јована пророка светог, и господњег Јерусалима. Дајем вам тело моје, то из молитве није могло да неразумете ове речи, које су написане у овој светој књиги нашега Исуса Христа: творите сви христјани добро, да са свим срцем Богу се молити. И дајте моје хришћане уверити, и слогом ову свету књигу верујте, па подајте у цркви и онима, који оће да купе. Подајте из куће, пак ће вас Бог помиловати, за вашу доброту. Тако и свима који ишту да купе по кућама по црквама, пак ће вам се греси опростити и бићете

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

примљени у царству небесном и Бог милостиви благословиће вас, као да сте у Христу, на дан суда бићете одабрани, да вас Бог поживи зато ваше величанство од века до века. И рече Господ синовима израиљевим: ако будете одили по заповести мојој, чували науку моју, даћу вам књиге на време, и земља даће род свој, па ће се стати вршидба ваша винограда, и сејања жита који ће те јести хлеб ваш. И задовољићете се живота без страха, и не ће бити ко да вас дира, и погубићу живину, која вам буде сметала, на вашој земљи. И поћи ће непријатељи на вашу земљу, и изгинуће од вас, и биће вам Бог у помоћи а ви ће те бити синови моји и опет. Ако се не покајете и нећете слушати заповести моје, ја ћу вам учинити оскудицу, а ви ће те сејати за-

доста, али ће трудбу вашу јести противници, а ја ћу окренути лице моје од вас, и ви ће те гинути од непријатеља ваших и бедати, али не ће те утећи. И то кад устем рушити, претворићу небо у бакар, и тада ће вам бити у залуд посао ваш и земља наша не ће родити род свој. И воде ћу осушити и послаћу вам црне птице у земљу вашу, које ће вам грдну штету нанети, а земља ваша остаће пуста; како ви мени по вољи радите, тако ћу и ја вама са гњевом великим вратити.

Ова света књига нашла се у Св. гробу у Јерусалиму,

Конац и Богу.

Слава вовеки!

НЕКЕ НАРОДНЕ МАНЕ.

IV. писмо уреднику „Бос-Херц. Источника“.*)

Возљублени у Христу браће!

Више је од полу године, да ти се не јавих, и ако си ме љетос у Сарајеву усмено замолио, да наставим моја писма: у таквијем сам околностима био, да ти се прије нијесам могао јавити.

Постављен сам на парохију таку, да је нема неуређеније у свој Херцеговини! А знаш због чега?

— Често су се мијењали свештеници, а чим је често мијењање, слабије се посјећују парохијани. Можеш мислити, да има и таквијех кућа православних, да им није свештеник по неколике године, ни дошао пред њу, а не да је и завирио!

Кад сам прошао кроз сву парохију и видио, срце ме моје бољело, да сам видио и много одраслијех, да се не зна прекретити!

О вођењу протокола у овој парохији, није ни питање.

Сами знате, да сам ја наредио протоколе у Сарајево, те ми их је службено послала високо-пречасна АЕ. Конзисторија назад неколика мјесеци.

Сва ми је парохија око вароши Невесиња, до најдаље куће нема више од два сата.

Овој мојој парохији припадала је — назад неколике године и варош; али је некако пок. прото М. Говедарица — за вријеме владице Игњатија, одузео од пок. попа А. Глоговица. Онда је то могло бити; јер ко је јачи био, онај је више кућа и имао!

Није се то гледало на способност, него ко има више пријатеља, особито онијех, који у народу имају уплив и неко старјешинство, ти су имали и боља мјеста.

Па, на жалост у нашем народу освједочено је још и данас, да се многи по томе — што рекох владају; с тога ми у свачему рамамо и рамаћемо, док се не уважавају они, који уважања заслужују, него на против они, који су далеко од уважања!!

Камо лијена срећа, да није тако; али: како је, да је — трпљен спасен — по готову свет!

У народној сам служби ево 7½ година. Седам година као епископски учитељ, а пола године као свештеник. И, за сво вријеме, имао сам доста прилика, да се упознам са нашим епископским народом у овим крајевима.

Кад се узме са срдачне стране, наш је народ врло добар; али кад се узме са душевне стране, онда, у нашем народу, има врло хрђави мана.

*] Види VI. VII. и VIII. свеску „Б.-Х. Источника“ од 1894. године.

Ове мане — како ми се чини, потичу највише од неваљалог васпитања домаћег.

У нашем народу простијем прешло је пиће у крв. Ја, како знам, у мојој парохији нема ни једног дома, а да свако чељаде од 5 година па на, више не пије опорнијех пића!

Разумије се неко више, неко мање.

Кад га питаш: за што то мој брате?

Слегнуће ти раменима:

„Па, оче, од овога нам неће ништа бити, да и у очи сипамо!“

Не мислим, да је много боље у погледу пића и у другијем парохијама?

Један пут тrefим се у дому неког парохијанина. Бијаше нас за софром петеро-шестеро.

Ђеца стала према нама и мјере нас очима. Не гледаху толико у нас, колико у јело пред нама.

Домаћин бијаше метнуо на синију боцу мастике и литар вина. Отвори боцу печатлију и наточи чашу ракије, па ми покучи. Ја пошто не пијем никакве ракије, не шћех узети. Тада он наточи чашу вина и пружи ми. Узмем чашу с вином, наздравим и мало сркнем. На то ће сва чељад, као да су се договарали:

„Узми поше, узми, нећеш се отровати — лијепо је вино! Како ми можемо ракије? Сви пијемо, па смо ево живи. Хвала Богу и стари су нам шили!“

Мене дирнуше њихове ријечи, потурим чашу на синију и речем:

„Није лијепо никога приморавати, да чини зором оно, што поднијети не може! Мени се то од вас не допада. Више ћу вас браћо вољети, ако мање успијете. Пићем се никаква срећа не постиже. Ми не треба увијек да се осврћемо на наше старе — због пића, нити да их тиме вријеђамо; јер су наши стари умјереније јели и пили. Онда је мање пића било. И, сваки гријешни, вјерујте ми, ко старе криви због пића!“

„Сва се чељад згледаше, неправо им би, што им 'нако рекох за пиће и за неко вријеме заћуташе, док домаћин прекину тишину ријезима:

„Опрости нам оче, ми смо научили пити, и ко је код с нама, треба да пије; а ко с нама неће да пије, он нас не воли!“

Кроз ме прође струја од љутине, а домаћин даље наздравни другу до себе:

„Здрав' десни друже!... И пошто искапи, наспе другу и покучи је ономе до њега.

Тако је ишло редом, па кад све за софром обредише, покучише и ђеци. Мени догоре до ноката и викнем:

„За Бога људи, шта ви мислите најпошље? Ко вас на то наведе, да и ђецу трујете тијем отровом? Као ваш парох именом вас Божијим кумим, оставите се тога, то није за ђеце!“

Домаћин потури чашу, и окрену се мени:

— Вала, кад нас толико молиш, ево не дам ђеци; ама смо их ми научили, па што им је мило, не ће им зар толико од штете бити!?

— Како не ће мој брате? Знаш ли ти, да је у ђеце крв млада, свака им кост мекана, а пиће убија и трује младу чисту крв и све дијелове тијела, особито у младости. Од тога на младеж дођу разне болести. Младеж така није дуговјечна, а ја знам, да вам је мило, да вас ђеца ваша надживе; па кад је тако, и опет вас молим, не дајите ђеци опојнијех пића!“

— Не ћемо оче више, вјеруј нам! пови-ваше сви.

Ово су рекли нетина непостојано; али мени је тада било доста и то.

Ко би хладнокрван остао гледајући оваки примјер?

Ваким и подобним примјерима, освједочена су сва у Христу браћа свештеници наши — наравно неки мање, други више.

Друге мане у народу јесу празновјерице.

Многи у нашем народу простијем, воли отићи бајалицама, ојама, гатарима и т. д. него ли душевном љекару своме свештенику, или тјелесном љекару — доктору медицине.

Многи надају се мртвome запису више, него најбољем лијеку; шта више толика је празновјерица овладала у народу, да онога, што записује држе са свим друкчије — мимо остале људе. Што им рече гатар, то они држе за свето, и од тога их је тешко одвратити.

А сад да ти испричам случај, што ми се догодио 9. јануара о. г.

Потрефио сам у парохији исти дан, а бијаше велики снијег. Тада сам прекаћивао јоваштацима. И пошто бијех свршио у једном селу, дође момче из ближњег села и зовне ме да дијете кретим. Брже — боље пођем с њиме и кад

кући дођемо, бијаше кум дошао и још двојица комшија. Задуманили дуваном, ко да их двадесет има — пале се и смију.

Домаћин весео, јер му се син родио, па чисто би да поигра.

— Помоз Бог! викнем ја и прођем у горње мјесто, те се спуштим на полицу.

— Добра ти срећа оче! Усташе сви и приђоше ми руци. По обичају упитамо се за мир и здравље, и још по коју проговоримо, док изнијеше синију и воде да дијете кртим.

Пошто дијете знаменујем, предам га куму и наставим читати по реду молитве.

Кад би вријеме да се дијете купа (пољевање) није наш обред него римски; али се у селима мора чинити пошто нема цркве, да би се дијете могло у кретионици замочити у воду. Кретионица има у вароши Невесињу; али како сам видно, она стоји проформа, јер дотични парох варошки никада не замаче дијете, него га пољева. (И за ово би требала строга наредба од АЕ и Митрополије). — скинуше с њега хаљине, а из њих испаде „запис“ (амајлија). Отац одмах пограби и поче на дијете да натиче. Ја приђем, истргнем му из руку запис, и бацам га за врата вичући:

„То не смије бити! Ако ћеш запис метати на дијете, ја га нећу кретити, него га носи ономе, ко те на то наговори!“

— *За Бога оче*, поче се домаћин љутити, дохваћајући запис, *није ништа с горега! Не дају ми се деца, па ми је рекао гашар, кад ти пош дијеше ускрши, нека буде на ћешету запис, па ће ти дуље живити!* И приђе ђетету — готово кроз плач, да опет метне запис.

Ја одмах затворим парохијалник⁴ и почнем скидати епитрахил⁵ говорећи:

„Кад не слушаш свога свештеника, ја га бели кретити не ћу са тијем записом, па иди коме знаш: Вјерујеш ли ти у Бога? Знаш ли несретнице, да с тијем самога Бога вријеђаш. Ако ти се не дају деца, шта ће ти тај мртви запис помоћи?!? Добро знај, више ти нећу у кућу ући, докле год тај запис не бациш, па ти зови тога гатара, кека ти дијете крштава, а ја нећу!“

Домаћин видећи, да ја не попуштавам, узе запис и метну га себи за пас, па рече:

„Кад је тако оче, молим те крети га, а ја ћу запис оставити, а бели ми је жао!“

Пошто кртим дијете речем му:

„Мој брате, колико си зашао, да боље вјерујеш запису него вјери и своме свештенику. Бог је милостив, Он ће и без записа помоћи. Ти си се на ме наљутио; али треба аа знаш, да ти ја ово не говорим и не чиним из пакости, него једино што ми закон Божији заповиједа. А, ко не ће да слуша свога свештеника, боље је, да га и не зове себи!“

— Опрости ми оче, ми смо прости, ми не знамо шта ваља, а шта не ваља! рече домаћин и пољуби ме у руку

Колико сам прије био жалостан и невесео због записа, толико сам сада постао задовољнији; јер сам постигао оно, што сам желио.

За вријеме исповиједи, ко ми је год казао да има запис, нијесам га причестио, док на очиглед није бацио у ватру, а тако ћу и у будуће да чиним.

Само молим браћу свештенике, нека и они покушају, који нијесу чинили, да се тријебе из народа разне мане.

У народу је така празноверипа, да сам више пута чуо, ће зборе: „Нема брате данас старог јеванђеља. Све ново, па с тога среће и немамо!“ Зар није и ово жалосно?!

У нашем простијем народу и та је мана:

Кад се купе прилози, да се подижу цркве, ту ти се они, такмаче, ко ће први приложити. И то је лијепо: Црква су начини и освети се. Добро је и то! Народ је посјећује неће више, неће мање. Оставимо и то. Многome је тешко и чисто му је жао, ако му сина и брата не вјенчаш код куће, и ако је црква близу. Као да ће им се кућа посветити, када се у њој вјенчање не сврши!

А неће они да знају, да су то тајни бракови, који се у кућама благосиљају.

И ово би се могло поклонити; али шта ћеш мој брате, кад у свакој шеници кукоља се нађе!

Трефи се у једном котару свештеник који баш воли код куће свршити вјенчање¹⁾ јер ће га тијем неразумни хвалити, и ако он дупло наплати за то вјенчање, а то не смије бити. Али тако је у нас кад старији не ће да строго казне оне, који казну заслужују!

¹⁾ Особито, ако воли мученицу (Ур)

И, тако у нашем народу има још деведесет и девет мана, које га убијају, па ако за времена не настојимо, те не почнемо својски радити, да уклонимо, што се уклонити даде, и да спасемо, што се спасти може, не треба да се зовемо народне вође.

Још би коју ману навео; али доста је и ово, да се види, до шта може доћи прост народ, кад га нема ко да изведе из заблуда.

Ово писмо завршујем Христовим ријечима:

„Д'клајте, дондеже св'ктъ имате“!

Прими драги брате израз мог особитог поштовања.

Исвесње, 1895. год.

С братским поздравом
Твој у Христу брат:

Марко С. Поповић,
пресвитер.

БЕЗ ПОМОЋИ БОЖИЈЕ НИШТА СЕ УЧИНИТИ НЕ МОЖЕ!

V. писмо уреднику „Б. Х. Источника“.

Возљубљени у Христу брате!

Ко год жели какво добро учинити, без Божије помоћи не може га извршити; јер Бог је дух, који невидимо помаже човјеку.

Свако старање о људима води Творац, који је дао поредак свакој ствари. Он је почетак свему што се види. Сва створења према њему, ништава су.

Једини човјек, удостојио се милости Вјечитога Творца, те је обдарен разумом и слободном вољом. И у томе има образ и подобље Божије; али и та слобода, има донекле граница.

Све под небом у Божјој је власти. Он је једини источник свијех свјетова.

Неразумни и занешени људи могу само криво мислити и говорити: да човјек без Бога може какво добро учинити!

Од куда би слуга био пречи од господара; или од куда би мјесец био пречи од сунца??

— Бог Вјечни, Он је оно невидимо (жарко сунце, које у нама загријева љубав према свему, што на овој Васељени постоји.

Бог је сунце, које у нама криви емрзле живце, те људи осјећају туђу несрећу.

И, то невидимо сунце, обасјава само оне људе, који свјетлости желе, који се не горде и не поносе, ако неку и највећу ствар учине, или измисле; јер ко им је дао моћ, да могу учинити и измислити.?

— Бог једини, Он озарава људске умове.

Занешени људи, који — тако рећи ни у шта не вјерују, они зидају куле у ваздуху и износе што — какве измишљотине, као да је све од себе постало.

А, што Бог не казни оне, који се Њему противе, то је сасвим нешто друго.

То је једино за то, што је Бог најмилостиивији и дуготрпељив, па чека, да се многи покају.

Ми знамо, да отац воли и најневаљалије дијете своје, али ако то и не исказује, ипак жели, да му се дијете повинује и обрне на прави пут. Тако и Бог, Он није као многи смртни људи, који не могу ни најмању ситницу онако да пређу без свађе и казне.

Бог сваком помаже, који помоћи од Њега тражи.

Ми се — прије свега молимо Богу, за своје и својих ближњих здравље, и Бог молиствиви услиша топле молитве наше.

Христос је и казао:

„Што год иштете у име Моје, даће Вам се!“

„Досељк непросите ничесоже ко има мове: просите и примете, да радостъ ваша исполнена вѣдетъ“. — Јован. 16.

Ако се потрефи, те се некоме не испуни оно, за што Бога моли и жели, не треба да зажали на Свевишњег, него сам на се или на своје; јер Бог без — велика узрока не може мрзити на оно, што је створио.

Сељак посије сјеме, и наду полеже на Творца, да му добро роди, и Бог му праведну молитву уважи, благослови му плодове, и земља се окити разном родџм.

Ако смо у завади и свађи, ако разна безакоња чинимо и срдечно се не покајемо, него непрестано гријешимо, па се опет Богу молимо, да нас благослови, — као да се Бог може пре-

варити! онда се Бог на нас расерди и заповиједи, да буде глад и помор, како би се људи опаметили...

О, благо оном, који се боји гњева Божијега! Он не ће учинити ништа, што је богу противно.

Родитељи полажу наду на Бога, и моле Га непрестано, да им пород благослови и умножи.

Бог им услиша молење, умножи им пород, а даде им снаге и крјепости, те буду јаки, здрави и весели.

Дан за даном пролази — вријеме лети у неповрат. Зао дух — нечиста савјест, усели се у дом родитељски!

Муж напада жену, а она га оговара и бесчисти; ђеца слушају, шта им старији раде, па се поквочкају... Оваковче, онаковче! И шта ти се још не чује' у таквом дому.

Од шта се поштен стиди и помислити, то се на очиглед ради!

Родитељи куну свој пород вичући:

„Да Бог да вас пожељели! Куга вас уморила! Не макли се! И шта се још не збори, ни броја се не зна.

Као да су ђеца крива, што су их они неваљало васпитали. Јадно је у снаку кућу и погледати.

Пуна је кућа сваке несреће, само фали Божији благослов; фали оно, без чега човјек не може ни пѐдо помаћи се,

Тако, то траје неко вријеме. Бог трпи, не ће ли се родитељи опаметити, а они — ко уз пнад, још више.

Туча и псовка не излази из њихова дома!

Бог учини чудо, — на пречац разболи се њихно најмилије чедо — здраво читаво, и већ је за час изнемогло.

Родитељи ни тад, да се опамете, него рошћу на Бога: „Бог је тако стео!“

А не ће да рекну:

„Ми смо свему криви, не умијемо да чувамо свој пород! Јер да су чували своје чедо, да не чини, што оно хоће, и Бог би им га сачувао.

Сами пали, па се сами и убили; сами клели па га и уктели. Дијете им најпошље умре. Закопају га с плачем и кукњавом. И мислиш, да је с тијем све свшнено, не — није брате!

Муж виче жену:

„Ти си ми дијете упропастила!“

Жена му пакосније одговара:

„Ти си му отац, па што га не сачува?“

— Чувао бих ја, да си ти помагала.

— И, ја бих ти помагала, да си ти мање сушио и испијао чаше!

— Уштути несрећо!

— Несрећа си!

— Ко је несрећа?

— Ти, да ко!?

— Нијесам ја несрећа, него си ти несрећа.

Стани да ти покажем! И луп — жену шакама у главу, а она њега за очи. Повуци — потегни. Је ли лијепа парада за несретне?!

Тешко си њима! Једном, два пут, три пут, десет, петнаест, двадест и сто пута, тако се потрефи; и оба двоје мора подлећи смрти прије времена. Тако један дом мање!

Ни то није доста. Од мале варнице, букне већи пожар.

Од једне такве куће зарази се читав комшилук. Млађи гледају на старије, а старији не живе како Бог заповиједа и отуда постају: просјаци, распикуће, пијанице, играчи, лопови, крадљивци и т. д. Дакле, видиш брате! Није само доста молити се; јер: „Виноград не иште молитве, него мотике“, рекли су наши стари. Треба дакле молити се, али и радити, па ће Бог помоћи; а не ослањати се, да само од себе постане оно, што не може бити.

Оваке несреће највише је онђе, ђе се растурају развратне књиге, у којима се — у разним видовима хули име Божије и св: вјера. Бог је вјера, а ко виче на вјеру, тај Бога не вјерује „Рече беззменъ къ сердцѣ своемъ: нектъ Богъ“ Пс. Дав. 13. 1.

Погледајмо у данашњем цивилизованом свијету велике богаташе. Многима су паре вјера и Бог! Не ће многи ни да помисле, а не и да вјерују, да им је сва блага — којима они располажу, дао вјечни творац, кога они неће ни да спомену лијепо, а не и да признају Његову помоћ и могућност.

Који се истинито надају у помоћ Божју, њима апостол Јаков умиљато говори. „Бсако дааџне благо и всакъ даръ совершенъ свише естъ сходай ѿ тебе отца свѣтвкѣ“. 1. 17. За то ми, који право вјерујемо Бога, надајмо се у Његову помоћ; али радимо — чувајући се нева-

љалства, с којим би могли Бога разгњевити, и
нигида не ћемо скренути с правога пута истине.

Вишњи ће нас чувати у све дане живота
нашег.

„Иџкв не изможетъ оѣ Бога всакъ
глаголъ!“ Лука 1. 37

Здраво и весео био драги брате, до краја
живота.

То ти жели у Христу брат:

Невесиње 1895. год.

Мар. С. Поповић,
пресвитер.

НОВО ЉЕТО — ОБРЕЗАЊЕ ИСУСОВО

Забјељела зора од новога љета,
Испунила су се обећања света...
Већ је осам дана, да се Христос роди,
Који сав род људски грјеха ослободи.
Понијеше Спаса — по закону стару,
Родитељи мили светоме олтару.
(Као што је анђел Мариј' Дјеви каз'о,
Те је Божјег сина' тад' Исусом назв'о).
Обрезали Њега, име су му дали —
Нашега су Спаса Исусом назвали.

— — — — —
— — — — —
Дијете је расло, како којим даном,
Брјенило се снагом и духовном раном.
Благодат је Божја на Исусу била,
Марија га Дјева мудрости учила.
Како сваког љета, тако и овога,
О празнику пасхе славили су Бога.
Кад је било Спасу дванајест година,
Повела је Дјева свога мила сина.
У Јерусалиму празнике провели,
Па се по том врате дому свом весели.
А Исус им оста, — то нијесу знали,
Мишљели су, с' друштвом отиш'о је мали.
Али кад га не би, стадоше га тражит',
И за својим сином оплакујућ' јадит',
Вратише се назад до у Јерусалим,

Ће славише пасху са Исусом малим,
Послије три дана у цркву одоше,
Са учитељима Исуса нађоше;
Ће их смјерно пита и лијепо слуша,
(Па се развесели родитељска душа).
Сваки, ко га виђе, дивљаше се Њему,
Он им даде вјешта одговора свему.
Његов се је разум далеко узнио,
Све је учитеље умом задивио!
А мати му рече: „О мој сине мили —
Како смо без тебе ој, несрећни били!
Ево, ја и отац, шражисмо те свуда —
А ти сад' овдје чиниш неки људа?“
Исус кад је чуо, мајци својој рече:
„О премила мајко, ово ми је прече!
Не знаше л' у оном, да ми вала биши,
Што је Оца мога — зашто ћу вам криши?“
Али од њих нико не разумје ове,
Умиљате, мудре рјечи Исусове...
Па он пође с њима својој кући право,
Ће је раст'о духом, био увјек здраво.
Слушао их добро, у свакоме раду,
Свако је у Њему ужив'о наладу.
Вољели га стариј', као сина свога,
Својим је животом прослављао Бога...
Родољуб.

МОЈОЈ ВЈЕРИ.

Ни мени не да мира
И мене често дира
Та, стара лира,
Па морам да запјевам.
Кад цијели свијет пјева,
Што не би ја?
Што ме гони не знам,

Ал пјесме пјеват морам
О чем ћу да пјевам?
Све је веће старо:
Родољубље, љубав, осјећаји, све.
Очи, руке, врат и усне, лијепа коса,
Лијепи зуби, мали носић, ситне уши,
Већ ми додијало.

Ал не! Није тако,
 Ја бих плакао
 Када не бих имао
 О чем пјеват?
 Што је оно, што грјешника
 Тјешу у највећем грјеху,
 Што човјеку, невољнику,
 Даје помоћ превелику?
 Што нам даде светог Саву,
 Што очува Српство моје?
 Није ли то наше славље,
 Наше мило православље.

* * *
 Моје пјесме нек ти лете
 Прадједовска вјеро света.
 Незахвални људи мали,
 Тебе н'јесу опјевали.
 Тко највише добра чини,
 Тог најмање свијет гледа.
 Али вјеро моја мила
 Одсад' не ће тако бити.

Поповић.

ДВИЈЕ — ТРИ О НЕГДАШЊОЈ ШКОЛИ НА ХРГАРУ У БИХАЋКОМ ПРОТОПОПИЈАТУ.

Саопштио: Јеромонах и учитељ гомионички Петар Ст. Иванчевић.

Село Хргар лежи на источној страни од Бишћа, а у даљини око четири добра пјешачка сахата.

Оно је врлетно и бреговито, куће су раштркане, а има их преко стотине, и све су српско-православне.

По најновијем уређењу парохија у Дабробосанској епархији, Хргар је припао парохији приточкој, а протопопијату бихаћком.

Житељи села Хргара, од увијек били су добри и наклоњени свом свештенику; будућ су подоста далеко од вароши, а ни досељеника нема много на Хргару, то Хргарчани не знају још за никакву „моду“ и боље им је борме, јер пун им је тор и амбар, док не морају својој чељади узимати кундура, амбрела, кецеља и т. д.; код њих је још највећим дијелом стара — она лијепа српска — крајишничка ношња.

Село Хргар има пет засељака (махала) као: „Пријековац“, „Велебит“, „Запољак“, „Крушковача“, „Страна“ и „Прашчијак“; а најближа села јесу: убавно и питомо село Притока, Поригевац и запушћена мухамедовска варошица „Рипач“.

У засељку Велебиту врло је добра паша, а изнад Велебита испод шуме пружиле су се ливаде: „Карановац“, „Љесковац“, „Брековац“ „Беглук — до“ „Велебит-Лице“, „Кошица“ и „Краљица“.

Од старина у споменитом селу има: у засељку Велебиту на крају ливаде Карановац,

у шуми развалина — звана „краљев град“, западно од града манастирска развалина, јер предање каже, да је ту манастир био; од тог негдашњег манастира, пошавши западно једно 10 минута, дође се у шуму „Кођен“, у тој шуми има извор вода хладна, а зове се: „Светиња“.

Ту буде скуп на Ђурђев дан, а и сваке младе недеље.

У заселку Прашчијаку има једна стара пећина¹⁾

*

У заселку Пријековцу живила је повелика и чувена тада српска задруга Иванчевић; у истој задрузи бивало по 50—60 чељади, а старјешина им је био у први мах неки Дамјан, ког су сељанци звали Дамјан, ковач, пошто је веле врло добро знао ковати ноже. Дамјан је био самоук ђак, знао је читати псалтир и часловац, па је и свог најстаријег сина, кога је особито волио, научно читати и старински писати, а најстарији му је био син Вид.

Како су ми мој дјед, очев стриц, Лука Иванчевић и брат му Милош, оба стара близу 100 година, приповиједали, при мом путовању кроз милу ми Крајину — мјесеца јула 1892. г. Дамјан ковач, умолио је веле неког владику

¹⁾ О споменутим старинама и рушевинама у селу Хргару види опширније у „Бос. Вили“ од 1886. године и 1887., а онда у „Гласнику земаљског музеја“ за Босну и Херцеговину од 1889. год. У реченим листовима писао је садањи протонамјесник бихаћког протопопијата мој врли пријан госп. Коста Ковачевић. П. С. И.

Глигорију, те од прилике око 1818. год. исти владика запопи сина Дамјанова Вида Иванчевића.

Пошавши поп Вид с послем у село Лохово, које се од Хргара с ону страну Уне — на лијевој страни југо-западно налази, у даљини око мала два сахата, па кад се је враћао већ у сутон, то га неки зликовац, из пакости, оданлен из мухамедовског села Рипча, турне из лађе у Уну, с још двојицом тежака. Она двојица се некако спасе, но попа Вида како тада, тако и данас, нестане. Прогута га хладна вода Уна. То је било 1848. године; пошље ове несреће задруга попа Вида Иванчевића нескраси се ни пуне четири године заједно, већ се подјели на двоје, а кашње су се опет дјелили и расипали тако, да данас, од негда велике и чувене српске задруге попа Вида Иванчевића, има око 6—7 кућа, неколике како — тако живкаре; но шта ћемо де!? То је зуб времена донио, а ништа на свијету постојано није! Вријеме „по котарима куле гради, а вријеме разграђује“. —

*

Речени поп Вид Иванчевић, код своје куће на Хргару отворио је школу око 1840. године, која је постојала све до 1850. год. И ту су се сабирада Српчад из Крајине љуте и српској се књизи учили. Било је ту дјецe (већином свештеничка) из нахије петровачке, крупске, цазински и Старог — Мајдана. За тадашње вријеме, та школа на Хргару била је у неку руку баш ко богословија, а мало ћу кашње поредати све свештенике, који су на Хргару учили²⁾.

Први је учитељ био на хргарској школи неки Адам Ација. Адам је пошље оног несретног догађаја са блаженопочившим Видом Иванчевић отишао у село Притоку и тако био учитељ код куће блаженопочившег Филипа Ковачевића; ама у Притоци није дуго остао, проћерали су га, и нијесу Турци дали школе у Притоци држати, када је пројереј Филип Ковачевић био је (како сам још као дијете слушао) врло лијепих цртица чути, особито био је милостива срца, вјеран цркви и вјери, више је сиротињу волио, него богаташе, мада је и сам врло згодан био, а његова се је задруга на далеко гласала. Кућа,

његова била је широм отворена сваком путнику, а гостољубљу његову није било краја. Рекао би, еда је његов најетарији син Василије, или како га у Крајини зову, Вајан, садањи парох приточки и Хргарски, све добре стране свог доброг оца наслиједио, јер и то је једна добра и честита душа, гдје је требало на сигурном мјесту стати за слободу златну и крст часни, Вајан је ту бивао први, зашто и нека одличја има. Као слуга Божјег олтара, Вајан је још од 1862. год.

Но, сад, да се опет повратим хргарској школи и њезиним учитељима. Као што споменух, први је био учитељ Адам Ација, родом је из Лике, и по свој прилици био је војнички бјегунац. Како сам могао чути од његових ученика Адам је врло лијеп рукопис имао.

Добротом мог драгог и врлог пријатеља, а честитог и доброг Србина пречас. госп. Јована Пећанца, добио сам једну књижицу, што ју је од учитеља Павковића, о коме ћу мало ниже неколике прозборити.

Књижица је оклопљена кожом, формата је једног омањег псалтира³⁾, садржај јој је: све јектеније, возгласи, отпусти и важније молитве. Могло би се надјети име овој књижици „мали ручни службеник“. Види се да ју двије руке писале, на мјестима познају се црте, како су вучене, да је лакше писати. Рекао би, да има и гдје који лист уметнут, који је минејским словима писан, а у ошће сва је минејским словима писана, само је једна рука љепша. У књижице доста листова фали, а особито с почетка. —

Куда је учитељ хргарски Адам Ација из из Притоке отишао, и шта је с њим пошље било, не могах разабрати...

— Послије Адама, дође на Хргар за учитеља Обрад Пашковић, родом Личанин. Обрад је учио у манастиру Крци у Далмацији, тамо је — као што су су ми приповиједали провео четрнаест година. Из Далмације дошао је у Бос. Крајину у село Клишевић. — У Клишевићу био је као мајстор од дрвенарије, а 1848. год, дође на Хргар и ту остане двије године. С Хргара оде Обрад у Крњеушу, близу Петровца, па ту код блаженопокојеног попа Тривуна Карана остане неко вријеме, а отален је отишао за учитеља у Бос. Петровац, у округу бихаћком. У Петровцу учио је

²⁾ Као што је већ речено, Хргар је горско чело и узвишено на брговима, па се обичне каже око Бишћа: „Отишао је на Хргар, био је на Хргару; а никад не ћеш чути: у Хргар је отишо“, па сам и ја овде узео предлог „на“ мјесто „У.“ — П. С. М.

код Обрада Папковића протопоп Јован Пећанац и још многи други свештеници.

Из Петровца Обрад оде у Приједор, око 1855. год., ту је био неко вријеме учитељ а онда иза Приједора, био је учитељ у Варцар — Вакуфу. Из Варцар-Вакуфа отишао је у Травник, гдје је и умро.

— Ето та двојица — Адам Ација и Обрад Папковић бијаху наставници на Хргару.

*

На хргару су учили (колико сам могао разабрати) ови свештеници: Василије Ковачевић парох притоцки и хргагски; протојереј из Бос. Крупе, врла и честита старина преч, госп. Петар Гаковић, или како га у Крајини зову прото Гак; блаженопочивши Симеун Иванчевић парох хргагски; Перо Враћешевић, парох из Стабанце, у протопопијату Босанске Крупе; блаженопочивши Перо Репач, парох у Глиници код Цазина; поп Јово Гаковић, у протопопијату Бос. Крупе; блаженопочивши јереј Стеван Берића из Великог-Радића између Бос. Крупе и Бишћа; блаженопочивши јереј Тривун Босан-

чић из Грмуше протопопијат бихаћки; блаженопочивши јереји: Вајан Богуновић од Цазина, Илија Грбић из Рујнице не далеко од Цазина, Лазо Грбић из Рачића код Бишћа, Вид Богуновић из Врела од Цазина, Јован Грбић из Рујнице; Давид Прошић из Смољане, помоћник протонамесника госп. Косте Новаковића у Петровцу, Јандрија Баџац из Буковаче код Петровца; Петар Зорић, из Бобољуске, а садањи парох рмањски; Петар Рађеновић, парох у Србу босанском; блаженопочивши јереј Петар Поповић, из Трубара, у протопопијату петровачком.

Ето драги мој читаоче цијењеног „Источника“ то толико о негдашњој школи на Хргару; а хвала мом дједу Луки Иванчевићу — очеву стрицу, попу Вајану Ковачевићу и Ђурици Пенићу, ђаку хргагске школе, који ми припомогуше својим приповиједањем, па могах из заборава отргнути и написати овај чланчић о реченој школи! . . . .

У Ваведенском српско-православном манастиру Гомионици, на појутарје св. Саве 1895.

РАЗНО.

Распоред, богослужења у православним српским црквама кроз велику — страсну седмицу и сва три дана Васкрса 1895. године. По овоме распореду управља ће се пречасно свештенство, црквени тутори — клисаре, учитељи и учитељице са школском младежи, црквено пјевачко друштво „Слога“ и сви православни Хришћани:

1. *На велики четвртак* (30. марта) почеће јутрења са литургијом у обје цркве изјутра тачно у 7 сати (по европском сату). Истога дана у вечер почеће у обје цркве у 7^{1/2} сати читање страсних Евангелија.

2. *На велики петак* (31. марта) царски часови у обје цркве, почеће у 7 сати из јутра. Истога дана последије подне вечерња у обје цркве у 3^{1/2} сата, када ће се и *Плаштаница изнијети* и у гроб смјестити, те ће иста остати у објема црквама до јутра на Васкрсе, а дигнуће се на часну трапезу мало прије, него што се пође у литију и отпочне: „*Воскресеније твоје Христe Спасе...*“ и у који час треба у сва звона звонити

3. *На велику суботу* (1. априла) у обје цркве почеће у 3 сата пред зору јутрења, пјевање статија и т. д.

4. *На први дан свијетле Пасхе — Васкрса* (2. априла), почеће у 3 сата изјутра пред зору у обје цркве јутрења са литургијом. Истога дана *послије подне* свечана вечерња у обје цркве у 3^{1/2} сата (читање Еванђеља Јов. зач. 65. на словенском, грчком, латинском, њемачком, руском, и српском језику).

5. *На други дан Васкрса* (3. априла) у обје цркве јутрења с литургијом по обичају, а вечерња у 3^{1/2} сата.

6. *На трећи дан Васкрса* (4. априла) јутрења са литургијом у обје цркве по обичају, а вечерња у старој цркви у 2^{1/2} сата, а у новој почеће вечерња у 3^{1/2} сата.

Тога дана упутиће се литија из старе цркве око четири сата последије подне у нову цркву по досадашњем обичају са свештенством, пјевачким друштвом „Слога“, учитељима и учитељицама са школском младежи, народом у ли-

тији са црквеним барјацима, ако угодно вријеме допусти.

У Сарајеву, 16. марта 1895.

АЕ. М. Конзисторија.

Јавна благодарност. Гђа Даша Т. Танашићка рођ. Будимлић из Сарајева, подстрекнута искреном хришћанском побожношћу, а при том, као честита Српкиња, из особитог поштовања према овој српској светињи — обитељи милешевској, недавно је приложила истој красну стародревну икону св. Спиридона чудотворца за покој душе њена сина Јове.

Поред усрдне благодарности, коју јој потписани у име браства изјављујем, пред гробницом српског просвјетитеља св. Саве молићу се Богу, да штованој дароватељци дарује добро

здравље и сваку срећу, а њена сина, пок. Јова, да удостоји вјечне славе у свом небеском царству.

У Милешеву 27. фебруара 1895.

Архимандрит Теодосије.

Исправак. У 12. свесци „Источника“ од 1894. у чланку г. учитеља Пејића: „Створење свијета“ увукла се случајно погрешка. С тога се умољава сл. читалачка публика, да ријечи: „у први дан створи Бог небо и земљу“ . . . . чита: „у почетку створи Господ Бог небо и земљу, по том свјетлост, и одијели видјело од таме. — То се догоди у први дан“.

„Шта створи Господ Бог у други дан?“
„У други дан створи Господ Бог свод небески, који је око земље“ и т. д.

ЧИТУЛА.

Тешо Петковић,

парох новоустројене парохије „Кобаш“ — прото-превизитерата рњаворског,

рођен је у Каоцима 12. маја 1843. Свршивши ондашњу бањалучку богословију, рукоположен је 1. и 4. октобра 1870. за ђакона и свештеника у Б. Градишци од митрополита Дионисија.

Прије 7 мјесеци ударен капљом био се мало опоравио, али назад мјесец дана, болест му се погорша и тако 9. фебруара о. г. пресели се у вјечност. — Вјечан му и блажени покој!

Примједба: Пошто је у парохији кобашкој, у којој се мисли још у току ове године црква почети градити, нуждан свештеник, — то нека се одмах обрате конзисторији они, који ту заузети желе

Број 570.

ЗВАНИЧНА ПРЕПОРУКА.

Од стране Духовне власти препоручује се пречасном српско-православном свештенству Дабро-босанске Епархије, црквенијем општинама, као и српскијем школама а и сваком благочестивом љубитељу српске књиге, да за себе и своје књижнице набаве:

I. „Изложење хришћанске православне вјере“, и
II. „Учење о љубави хришћанској“ или „Мала Моралка“.

Обадвије ове корисне књиге могу се добити код г. Јована Петровића, свештеника, катихете и професора у Загребу (Хрватска) за 1 фор. 70 новч.

У Сарајеву 9. марта 1895. год.

Из Конзисторијалне сједнице.

АЕ. и М. Конзисторија Дабро-босанска.